

На “Анімаёўцы”

124 карціны з 29 краін — сёння ў Магілёве працягвае працу Міжнародны кінафестываль анімацыйных фільмаў “Анімаёўка”. Разнапланавыя кінапраграмы, майстар-класы рэжысёраў-аніматараў — Таццяны Кубліцкай, Сяргея Струсоўскага, Настассі Клачковай, сустрэча са слынным расійскім кампазітарам Генадзем Гладковым, выставы, прэзентацыі — насычаюць дні кінафоруму, што распачаўся 24 кастрычніка.

Беларуская анімацыя ў конкурсе прадстаўлена сямю стужкамі. Адна з іх — “Як мядзведзь сяброў шукаў” Ігара Волчака — толькі на гэтым тыдні была прэзентавана на кінастудыі “Беларусьфільм”. Фільм, зроблены ў пластылінавай тэхніцы, з сімпатычнымі музычнымі нумарамі, распавядае пра пошукі Мішуткі, што жыве ў лесе, “аднаго вялікага сябра”. Стужка поўная колераў, радасці, дабрны і шчырага вясёлага імпульсу, што робіць яе надзвычай абаяльнай. Над карцінай працавалі мастак-пастаноўшчык Святлана Катлярова, аніматары — Ганна Тумеля і Стас Спіранскі. Мастакі — Паліна Мішкевіч, Паўла Платонава і Юлія Кароткая.

Ці атрымае “...Мядзведзь” “Вялікі Крыштальны аловак” — галоўны прыз “Анімаёўкі” — даведаемся ўжо заўтра. Падчас прэзентацыі новай карціны на студыі былі паказаны і дзве папярэднія работы Ігара Волчака — “Акіяны” і “Цуды ў дзень народзінаў”, зроблены амаль з той жа камандай мастакоў. Кадры адтуль — і ўпрыгожваюць нашу першую паласу.

Кадры з фільмаў “Як мядзведзь сябра шукаў”, “Цуды ў дзень народзінаў” і “Акіяны”.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Соцыум

ЛОКІС З МАБІЛАЙ

Як ініцыятыва з “Культыватара” рыхтуе глебу для турызму

ст. 5

Персона

“РЭЖЫСЁР — ГЭТА ХАРАКТАР”

У эксклюзійным інтэрв’ю “К” дакументаліст Галіна Адамовіч раскрывае мастацкія метады сваёй творчай кухні

ст. 6

Погляд з XXI стагоддзя

ЧАЛAVEК З КАНАЛА ГРЫБАЕДАВА

Кінематаграфіст Уладзімір Арлоў распавядае серыю матэрыялаў, прысвечаных гісторыі беларускага кіно, якое сёлета ў снежны адзначыць сваё 95-годдзе

ст. 15

Імёны "Лістапада" "… Восень" з вясновым адценнем

Грозева, Далан,
Мастраянны ды іншыя

Фільмам адкрыцця Мінскага міжнароднага кінафестывалю стане балгарская стужка "Бацька" — лаўрат галоўнай узнагароды кінфаруму ў Карлавым Варах.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Стужкі Пятра Вылчанава і Крысціны Грозевай не першы раз прымаюць удзел у праграме мінскага кінафоруму. Іх работа "Урок" атрымала "Золата Лістапада" ў 2015 годзе, карціна "Слава" была ўганаравана прызам глядацкіх сімпатый у 2016-м. "Кінатары гэтых аўтараў — спалучэнне кіно фестывальнага і глядацкага, — падкрэслівае дырэктар праграм ігравага кіно Ігар Сукманаў. — "Бацька" ў гэтым плане не выключэнне. Стужка — кранальная, містычная, у ёй шмат гумару і іроніі, а таксама нечаканая канцоўка — тое, што адрознівае творца гэтых рэжысёраў. Кіно Грозевай і Вылчанава ўяўляе пра сябе ўзор кінамаатографа, які распавядае пра сямейныя павязі, бытавыя нелады, веру ў цуд і любоў".

Патрапіць на ўрачыстыя цырымоніі ў кінатэатр "Масква" можна будзе за 20 рублёў. Стандартныя месцы на вярхняй сеансы ў "Фалкон Клуб Буцік Кіно" каштуюць 8 рублёў. Білеты на Нацыянальны конкурс у кінатэатр "Беларусь" прадаюць за 6-ць, і самыя таньня — на стужкі конкурсу "Лістападзік" у "Піянеры" — за 2,5 рублі. 6 рублёў каштуюць месцы на пазаконкурсныя паказы фестывалю.

Адзначу, што пералік апошніх — пазаконкурсных — праграм на "Лістападзе" як ніколі прадстаўнічы. Напрыклад, "Кінамова. Новы сітаксіс", у якой будзе паказаная новая стужка латышскай рэжысёркі-дакументалісткі Лайлы Пакальніня "Лыжак". Падборка "Жаночыя гісторыі" з фестывальных хітамі і навінкамі — "Партрэт дзяўчыны ў агні" Селін Ш'ямы, "За морамі" Юн Сон-А. "Кіно пра кіно", што запрашае на "Форман супраць Формана" Гелены Тршцішчаквай, Якуба Геіна, карціну "Хуцыеў. Матор ідзе!" Пятра Шапанініка. Ды, вядома, нельга прапусціць выдатны "Майстар-клас", дзе сабраны сьлінныя работы выбітных кінарэжысёраў гэтага года — "Спыненне" Лава Дыяса, "Маціас і Максім" Ксаўе Далана, "Праўда" Хіракадзу Корэ-Эда, "Анталогія горада-прывідка" Дэні Катэ, "Адной цудоўнай ноччу" Крыстафа Анорэ з К'ярай Мастраянні, дачкой Катрын Дэнёў і Марчэла Мастраянні, у галоўная ролі...

Цікава, што ўжо зараз добра карыстаюцца пэрыядам у гледзючы сеансы фільмаў беларускіх рэжысёраў: "І!" Улады Сяньковай, "Стрыптыз і вайна" Андрэя Куцілы. Паспяшайцеся.

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі пачаўся Міжнародны фестываль "Беларуская музычная восень", які працягнецца да канца лістапада. Сёлета ён азораны не толькі знакамітымі імёнамі і калектывамі, у тым ліку з Германіі, Даніі, Іспаніі, Малдовы, Польшчы, Расіі, Румыніі, Сербіі, але і суцэльным сусор'ем "круглых лічбаў" — юбілей на юбілей!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сама "... Восень" — 45-я. Канцэртаў у ёй — 25. А яшчэ ў яе рамках упершыню пройдзе "фестываль у фестывалі" — 5-я Міжнародныя музычныя вечары фартэпіянальных дуэтаў DuoTissimo, якія раней былі часткай філарманічнай "Мінскай вясны", больш арыентаванай на творчую моладзь, а на гэты раз

стануць урачыстым закрыццём Беларускай музычнай восені".

Дый распачаўся фестываль юбілеем — гала-канцэртам да 90-годдзя з дня нараджэння нашага славутага кампазітара, народнага артыста Беларусі Яўгена Глебава. Вечарына сабрала адразу некалькі калектываў краіны: Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр на чале з Аляксандрам Анісімавым, Прэзідэнцкі аркестр

пад кіраўніцтвам Віктара Бабарыкіна, Студэнцкі духавы аркестр Акадэміі музыкі і ансамбль "Мінск-Класік", якія ўзначальвае Максім Расоха, а таксама некалькі хораў сталічнай Дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 10 імя Яўгена Глебава.

— Музыка Глебава здаўна заняла ганаровае месца ў нашым рэпертуары, рэгулярна мы ладзім і яго аўтарскія вечарыны, — раскажаў на прэсканферэнцы, што пачалася з аркестравай рэпетыцыі, Аляксандр Анісімаў.

Часткі з "Альпійскай сімфоніі-баллады" дыржор склаў у аднайменную паэму, дадаў у праграму фрагменты з балета "Мара", першую частку Скрыпачнага канцэр-

та, араторыю "Запрашэнне ў краіну маленства" з удзелам юных музыкантаў. Прагучалі і пазнавальныя глебаўскія мелодыі з "Ціля Уленшпінгеля", "Маленькага прынца", размаітая кінамузыка кампазітара, іншыя аркестравыя творы.

Наперадзе — шмат незабыўных філарманічных вечароў, дзе ёсць не толькі акадэмічная музыка ў выкананні лепшых салістаў і калектываў, але і джаз, фланменка, французскія шансон, сусветная прэм'ера канцэртнай оперы "Вялікае княства любові" Ганны Казловай, канцэрты да 50-годдзя заснавання "Песняроў", да 35-годдзя ансамбля "Святая" і многа чаго іншага.

1 лістапада ў Бабруйску стартуе VII Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Сёлета яго праграма абяцае быць яшчэ больш насычанай, чым калісьці.

Надзея БУНЦЭВІЧ

За шэсць дзён — каля двух дзясяткаў спектакляў, уключаючы некалькі зрэжысёраваных чытак новых п'ес, а таксама лекцыі, майстар-класы, "круглыя сталы". Акрамя асноўнай, малой сцэны і фэа Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В.Дуніна-Марцінкевіча, паказы пройдзюць таксама ў раённым Цэнтры культуры і Палацы мастацтваў. Творчыя сустрэчы — у так званай анцакварні "1387" (дзейнічае ў Бабруйску) і такой установе — у фарміце тайм-клуба). Як ніколі многа замежных гасцей і калектываў — пры тым, што ўсе будуць прэзентаваць менавіта беларускую драматургію.

— Упершыню, — гаворыць Вераніка Вінэль, дырэктар тэатра ў Бабруйску,

Сёмы фэст, 75-ты сезон

на базе якога і ладзіцца форум, — будзем прымаць Грузінскі дзяржаўны прафесійны драматычны тэатр з горада Горы. У рэпертуары гэтага калектыву, які носіць імя легендарнага грузінскага драматурга, рэжысёра, акцёра, грамадскага дзеяча XIX стагоддзя Георгія Ерыставі, — спектакль "Ты знойдзеш Алісу пад старым снегам" па аднайменнай п'есе маладога беларускага аўтара Алены Іванюшэнка, чые творчыя работы неаднойчы перамагалі на конкурсах, адзначаліся не толькі ў Мінску, але і Маскве. Цікава, што грузіны самі знайшлі наш фестываль праз інтэрнет і даслалі заяўку. Упершыню да нас прыедзе прадстаўнік Паўднёвай Карэі. Гэта Донг Хі Чан — ре-

жысёр, акцёр, тэатральны крытык, доктар тэатразнаўства і маістар акцёрскіх мастацтваў Універсітэта Кензі з Сеула. Влікае па колькасці чальцоў і вельмі прадстаўнічае журы вылучыць найлепшых. Але галоўная мэта фестывалю — не раздана ўзнагарод. Вельмі важна сабраць разам усе лепшыя дасягненні сцэнічнага мастацтва, скіраванага на беларускую драматургію, што мы і робім. Фестываль дае магчымасць маладым драматургам і рэжысёрам заявіць пра сябе, гледзачам — далучыцца да новых тэм, форм падачы матэрыялу.

У праграме заўялены творы сацыяльнай скіраванасці, актуальныя па змесце і яго выкладанні, па мастац-

кіх рашэннях. Каб праграма фестывалю атрымалася цікавай, над яе складаннем працавала група экспертаў, куды ўваходзілі заслужаныя артысты Беларусі, прафесар, дэкан тэатральнага факультэта Акадэміі мастацтваў Уладзімір Мішчанчук, кандыдат мастацтвазнаўства, вядома даследчыца Вераніка Ярмалінская з Нацыянальнай акадэміі навук, дырэктар Магілёўскага драматычнага тэатра Андрэй Новікаў, вядучы акцёр нашага тэатра, заслужаны артыст Беларусі Аляксандр Парфяновіч, прадстаўнікі Магілёўскага аблвыканкама, Міністэрства культуры Беларусі. Творчы лабараторыю ладзіць, паводле традыцыі, Цэнтры беларускай драматургіі і эксперыментальнай рэжысуры.

Дый самі мы падрыхтавалі да фестывалю прэм'еру: літаральна дзямі юбілейны 75-ты сезон наша тэатра адкрыўся маладзёжным драйвам "Сіртакі" (на здымку) паводле аднайменнай п'есы Волгі Прусака у пастаноўцы Таццяны Траяновіч.

Шляхам шлягераў

31 кастрычніка ў Магілёве пачнецца Міжнародны музычны фестываль "Залаты шлягер — 2019", які працягнецца да 5 лістапада. Сярод хэдлайнэраў форуму — гурт "Любэ" і Валеры Меладзе са сваімі сольнікамі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Назва "Залаты шлягер" з'явілася на фестывальнай мапе Беларусі ў 1995 годзе, калі было вырашана вярнуць з нямбуту песенныя фонды мінулых дзесяцігоддзяў. Акрамя ўласна мастацкіх мэтаў, фестываль быў скіраваны на тое, каб з'яднаць краіны СНД, дасягнуць пераемнасці пакаленняў. За час існавання на ім пабывалі прадстаўнікі больш як 25-ці

краін свету, увозычы з сабой самыя цёплыя, сардэчныя ўспаміны.

У розныя гады цэнтрам прыцягнення магілёўскага форуму былі праекты спарбонцкага кшталту: конкурс маладых эстрадных выканаўцаў, газетні — конкурс вакальна-інструментальных ансамбляў імя У.Мулявіна. У першым выпадку ўдзельнікі павіны былі выканаць, акрамя песні па ўласным выбары, стары савецкі хіт. У другім — кампазіцыю з рэпертуара коліштва "Песняроў", якімі кіраваў Уладзімір Георгі-

евіч. Праводзілася і штосці нахштат рэтра-дыскатэк, калі моладзь заўзятая танчыла пад рытмік.

Але з цягам часу перамаглі канцэртныя праграмы розных кірункаў. Восі і сёлета: акрамя шырокага песенна-эстраднага разліву, прыдатнага для любой публікі, ёсць і "Джаз без межаў", дзе выступаюць артысты Беларусі, Бразіліі, ЗША, Узбекістана, і яркая народная плынь. Да ўсяго, яны яднаюцца: славеты магілёўскі калектыв — аркестр народных інструментаў імя Ліванава — выступіць разам з французскім джазавым выканаўцам Рышарам Гальянам. Адбудзецца і канцэрт Бранскага губернатарскага сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам заслужанага

артыста Расіі Эдуарда Амбарцумяна.

Вельмі прадстаўнічы павінен атрымацца гала-канцэрт урачыстага адкрыцця фестывалю. У праграме заўялены народная артыстка Расіі Кацярына Шаўрына, заслужаны артыст Таццяна Буланава, Ігар Саруханаў, знакаміты Сасо Паўліяшвілі, гурт з Германіі і іншыя знакамітасці. Моцным будзе і беларускі блок: Анастасія Ярмоленка і "Сябры", Іна Афанасьева, Юку Аб-аляна, гурт "Атлантыка" — гэта далёка не поўны спіс.

Так што сёлёты "Залаты шлягер" — гэта шэсць адметных музычных вечароў, дзе кожны — з прыемным сюрпрызам.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае паказанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юры КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАІН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея КУДРЯКІ, Антон РУДАК, Ілья СЕВЯН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕВСКІ, Алег КЛІМАЎ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **картыст** — Таццяна ПАШЭНКА.

Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавешкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІНА Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прайм-назва: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, падарыць заветкі (імя перахарт, дагу вырчы, кім і калі выданыя папарты, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупіскі не рэануюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

*"Культура", 2019. Наклад 3560. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісанне ў друку 25.10.2019 ў 17.00. Замова 3495.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Лаўрэаты названы

На падставе пратакола пасяджэння Камісіі па прысуджэнні Прэміі Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму ад 18.09.2019 года Лаўрэатамі Прэміі Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму ў сферы культуры і мастацтва 2019 года сталі:

У намінацыі “Літаратура, журналістыка, крытыка”:

— Дудзюк Зінаіда Іосіфаўна, пісьменнік, паэт (г. Брэст).

У намінацыі “Тэатральнае мастацтва”:

— ДУК “Гродзенскі абласны драматычны тэатр”, дырэктар — Гедыч І.М. (г. Гродна).

У намінацыі “Музычнае мастацтва”:

— Спруць Сяргей Сяргеевіч, артыст-вакаліст, вядучы майстар сцэны ўстановы “Заслужаны калектыв

Рэспублікі Беларусь “Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр” (г. Мінск).

У намінацыі “Жывапіс, скульптура, графіка, дызайн і дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва”:

— Сідзельнікава Любоў Акіябрынаўна, мастак-пастаноўшчык установы “Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь “Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр” (г. Мінск).

У намінацыі “Народная творчасць”:

— Народны аркестр беларускіх народных інструментаў “Бравэрка” УА “Лідскі дзяржаўны музычны каледж” пад кіраўніцтвам Галіны Пушкінай, дырэктар — Серакова А.В. (г. Ліда Гродзенскай вобласці).

У намінацыі “Аматарская мастацкая творчасць”:

— Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь народных ансамбль танца “Пінская шляхта” УА “Пінскі дзяржаўны каледж мастацтваў”, кіраўнік — Жыльцоў В. В. (г. Пінск Брэсцкай вобласці).

У намінацыі “Цыркавое мастацтва”:

— калектыв ДВУ “Беларускі дзяржаўны цырк” — дырэктар Шабан У.А. (г. Мінск).

“Казанні” вярнуліся дадому

Пінск, аб’яўлены сёлета Культурнай сталіцай Беларусі, працягвае радаваць пінчан і гасцей горада над Пінай адметнымі імпрэзамі. Прычым, іх колькасць сёлета ўжо вылікаецца не дзясяткамі, а сотнямі мерапрыемстваў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Напрыклад, не так даўно на будынку Палескага драмтэатра з’явіўся спецыяльны QR-код. Такім чынам элегантна будынак пачатку ХХ стагоддзя, дзе цяпер размяшчаецца ўстанова культуры, атрымаў сваю візітнуку ў інтэрнэце.

Падобная магчымасць прадугледжана праграмай правядзення рэспубліканскай акцыі “Пінск — культурная сталіца Беларусі 2019”, згодна з якой гарвыканкам рэалізуе свой міні-праект “QR-код гістарычным будынкам”. Характэрна, што ўстаўка асабліва, па-мастацку аформленых таблічак прымяркоўваецца звычайна да ўрачыстых падзей, якія сёлета ладзяцца ў Пінску. Наступны QR-код — ці, можна сказаць, “лоцман” па гісторыі старажытнага мястэчка — павінен, як абяцаюць у Пінскім гарвыканкаме, у хуткім часе з’явіцца на архітэктурным комплексе былога кляштара французскага і касцёла Успення Дзевы Марыі.

Акрамя таго, з 16 па 20 кастрычніка ў горадзе над Пінай адбыўся Рэспубліканскі арганізацыйны сімпозіум “Пінск — 2019”, падчас якога прайшлі майстар-класы па арганізацыі педагогікі заслужанага работніка культуры Расіі, загадчы-

цы прадметна-цыклавой камісіі аргана і клавесіна Акадэмічнага музычнага вучылішча пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя Пятра Чайкоўскага Галіны Сямёнавай.

Практычныя заняткі былі арыентаваны на арганічных педагогаў, малодзых арганістаў і тых, хто навучаюцца ігры на аргане ў пачатковых, сярэдніх і вышэйшых навучальных установах. Майстар-класы прайшлі на электронным аргане

даннаў, — адзначыў Валерый Кабрынец. — “Казанні Пятра Скарга” — адно з іх, і захоўваецца яно, як мы нядаўна даведаліся, у кнігазборках Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Адшукаць гэтую кніжку пінскім музейшчыкам дапамог Яго Вялікасць выпадак.

— Летась на адной з навуковых канферэнцый выступаў супрацоўнік Нацыяналкі Анатоль Сцебурака з дакладам, прысвечаным пінскім

ражытнага фаліянта, арганізаваная ў рамках праекта “За кулісамі музея” (пра названы праект “К”, дарчы, пісала ў № 8 за 24 лютага 2018), выклікала сапраўдную цікавасць у пінчан і гасцей горада.

Акрамя названага выдання, ў экспазіцыі выставы былі прадстаўлены прадметы, якія таксама распавядалі пра развіццё пісьменнасці ў Пінску. Так, адзін з самых ранніх экспанатаў выставы — частка амфарты з надпісам (канец XII стагоддзя). А яшчэ адзін цікавы прадмет — грамата пінскага князя Фёдара Іванавіча Яраславіча, напісаная на пергаменце. Яна датуецца пачаткам XV — кан-

Пінскай дзіцячай школы мастацтваў, а таксама часткова на вялікім гістарычным аргане Пінскага кафедральнага касцёла.

І апошняе. У рамках культурнага праекта “За кулісамі музея” ў Пінск на некаторы час трапіла рэдкае выданне 1735 года — кніга “Казанні Пятра Скарга” ў сховах галоўнай “кніжніцы” краіны.

Пасля перамоваў з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі, і, натуральна, афіцыйнага афармлення ўсіх неабходных дакументаў, старажытны экспанат на некаторы час “вярнуўся” дадому, у сцэны езуіцкага калегіума, дзе калісьці, магчыма, і быў надрукаваны. Выстава ста-

старадрукам, — казаў Валерый Кабрынец. — Менавіта дзякуючы гэтаму даследчыку і яго дакладу супрацоўнікі музея Беларускага Палесся даведаліся пра існаванне кнігі “Казанні Пятра Скарга” ў сховах галоўнай “кніжніцы” краіны.

Пасля перамоваў з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі, і, натуральна, афіцыйнага афармлення ўсіх неабходных дакументаў, старажытны экспанат на некаторы час “вярнуўся” дадому, у сцэны езуіцкага калегіума, дзе калісьці, магчыма, і быў надрукаваны. Выстава ста-

цом XVI стагоддзя.

Так што толькі па гэтых названых прадметах можна лёгка прасачыць усе этапы развіцця пісьменнасці на пінскіх землях.

Да слова, як адзначыў Валерый Кабрынец, у хуткім часе ў рамках праекта “За кулісамі музея” будзе выстаўлена яшчэ цэлы шэраг старадаўніх прадметаў з музейных калекцый устаноў. Так што раім усім, хто яшчэ не быў у Музеі Беларускага Палесся, завітаць туды, каб паглядзець на самыя розныя цікавосткі і артэфакты, многія з якіх — на праўдэ ўнікальныя.

Подзвігу народа жыць!

18 кастрычніка ў Доме прэсы адбылася прэс-прэзентацыя навукова-даследчага і мемарыяльнага выдання “Воіны-армяне ў баях за Беларусь (1941 — 1944 гг.)”.

— Гэта ўнікальнае выданне — абагульненне эпохальнай сямігадовай працы, хаця аўтарскі калектыв пачаў падрыхтоўку яшчэ раней, — падкрэсліў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Армения ў Рэспубліцы Беларусь Армен Гевандзян. — Праца, што была праведзена над мільёнамі дакументаў, надае вялікае значэнне гэтаму даследаванню.

У кнізе ўпершыню сабраныя даныя біяграфічных звесткі пра 3429 воінаў-армян, што загінулі, зніклі без вестак на тэрыторыі Беларусі. Асобна вылучаны спісы армян-абаронцаў Брэсцкай крэпасці (101 чалавек) і персаніфікаваныя звесткі аб 654 партызанам і падпольшчыкам. Таксама выданне змяшчае вытрымкі з узнагародных лістоў на 2228 армян за баювыя подзвігі на тэрыторыі Беларусі, кароткія біяграфічныя нарысы аб 30 выдатных палкаводцах і камандзірах, 15 Героях Савецкага Саюза, 2 поўных кавалерах ордэна Славы армянскага паходжання і два тэматычныя нарысы, прысвечаныя 51-й гвардзейскай стралковай Віцебскай дывізіі ім. К.Я. Варашылава і танкавай калоне “Давід Сасунскі”. Выкарыстаны фотаздымкі, дакументы з архіваў і музеяў Арменіі, Беларусі, Расіі, Украіны, сямейных архіваў. Спецыяльна для гэтага выдання распрацавана ўнікальная карта, на якой адзначаны месцы пахавання воінаў-армян.

Праектам займаўся Фонд развіцця і падтрымкі армена-ведчых даследаванняў “АНИВ” разам з Інстытутам гісторыі НАН і ўпраўленнем па ўвекавечанні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр воінаў Узброеных Сіл Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь. Беларуска Нацыянальная акадэмія навук высока ацаніла праект і выдаткавала сродкі на публікацыю 500 экзэмпляраў кнігі, другую палову выдзеліў фонд “АНИВ”, і кнігу аб’ёмам каля 1000 старонак надрукавалі ў выдавецтве “Беларуская навука” тыражом у 1000 экзэмпляраў.

— Прэзентуемае сёння выданне — не першае, прысвечанае памяці прадстаўнікоў народаў Савецкага Саюза ў баях на тэрыторыі Беларусі, але выдздзеньня раней кнігі не мелі такога аб’ёму, — расповёў дырэктар Інстытута гісторыі НАН Беларусі Вячаслаў Даніловіч. — Сёння бачым: так, мы аддалі вельмі шмат часу, гадзі спатрыбілі на падрыхтоўку, але цяпер ганарымся гэтым выданнем.

Пра доўгі творчы працэс і навуковы даследаванні распавёў генеральны дырэктар Фонда развіцця і падтрымкі армена-ведчых даследаванняў “АНИВ”, кіраўнік праекта Армен Хечан:

— Мы працавалі над кнігай больш за шэсць гадоў, але ідэя ўзнікла яшчэ раней — дзесяць гадоў таму. Спачатку мы думалі падрыхтаваць толькі спіс загінуўшых, накітавалі “Кнігі памяці”, якіх у Беларусі ўжо больш за сто тамоў. Потым вырашылі ўключыць у тым ліку імя партызан, інфармацыю пра ўзнагароджаных за баі на тэрыторыі Беларусі. Мы наведвалі брацкія могілкі і фатаграфавалі тысячы прозвішчаў, каб потым іх звяркаць. Дзякуючы працы над гэтай кнігай, каля сарака чалавек знайшлі загінуўшых ці прапаўшых без вестак сваякоў, не толькі армян. Шпуркалад, да мяне звярнуўся мой таварыш, яго сябар з Расіі шукаў свайго дзедка, капітана Крукава. Мы знайшлі месца пахавання, яго сваякі прыехалі і паставілі помнік на могілках і выбілі на гэтым помніку не толькі імя свайго дзедка, а і імя яго сябра, якія тады загінулі разам з ім. Таксама ў працэсе працы ўзнікла ідэя паставіць помнік маршалу Баграмяну, яго ўсталявалі летась у г. Гарадке, а сёлета ў гонар 75-годдзя вызвалення Віцебска мы сумесна з Віцебскім аблвыканкамам і абласной адміністрацыяй прысвоілі імя І. Х. Баграмяна самай вялікай школе Віцебска. Прыкладу працы над нашым праектам ужо гатовыя паследаваць кіргізы, казахі, узбэкі, азербайджанцы, чачэнцы — і мы гатовыя падзяліцца сваім вопытам і метадычным напрацоўкамі.

Арганізатары праекта плануюць распусціць кнігу “Воіны-армяне ў баях за Беларусь (1941 — 1944 гг.)” па ўсіх раённых бібліятэках, зрабіць яе максімальна даступнай. Таксама частка тыражу паступіла ў кніжныя крамы.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ,
студэнтка факультэта журналістыкі БДУ
Фота аўтара

Праз гісторыю — да нацыянальнай бяспекі

17 — 18 кастрычніка ў Мінску адбыўся IV Міжнародны кангрэс гісторыкаў Беларусі “Гістарычная навука Беларусі: асобы, канцэпцыі, дасягненні”, прымеркаваны да 90-годдзя Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук. Кангрэс сабраў звыш 200 гісторыкаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы і ЗША. На форуме былі разгледжаны тэмы даследавання археалогіі Беларусі, гістарычнай тапаграфіі, гісторыі беларускай дзяржаўнасці. Асабліва ўвага ўдзельнікаў звярнулася на гісторыю ўдзелу Беларусі ў войнах і ваенных канфліктах, таксама былі прадстаўлены даследаванні ў галіне сусветнай гісторыі.

Антон РУДАК

Падчас урачыстага адкрыцця кангрэса дырэктар Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Вячаслаў Даніловіч зрабіў агляд станаўлення і развіцця гэтай даследчай установы, адзначыўшы, што на дэсах Інстытута трагічным чынам адбіліся як падзеі палітычных рэпрэсій 1930-х гадоў, так і страты, панесеныя падчас Вялікай Айчыннай вайны. Але тым не менш, праішоўшы ўсе складаныя этапы грамадска-палітычнага жыцця, Інстытут гісторыі зноў зрабіў значны ўнёсак у развіццё беларускай гістарычнай навукі. Толькі за апошнія дзесяць гадоў супрацоўнікі Інстытута апублікавалі больш за трыста кніг і каля чатырох тысяч гістарычных даследаванняў, сярод якіх такія фундаментальныя работы, як пяцітомная “Гісторыя беларускай дзяржаўнасці”, заключны том якой акарат рыхтуецца да друку, “Вялікі гістарычны атлас Беларусі” і многія іншыя.

Старшыня прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Уладзімір Гусакоў падкрэсліў, што Інстытут гісторыі мусіць зрабіцца арганізуючым і каардынацыйным цэнтрам па выпрацоўцы гістарычнай палітыкі нашай дзяржавы, роля якой заключаецца ў тым, каб абгрунтаваць прысутнасць беларусаў у еўрапейскай і сусветнай гісторыка-культурнай прасторы і даясці і ўнесці ў сусветную культурную спадчыну. Таксама старшыня прэзідыума НАН падкрэсліў важнасць удзелу Інстытута ў навуковым суправаджэнні аховы гісторыка-культурнай спадчыны, а асабліва ўвагу звярнуў на неабходнасць стварэння археалагічнай карты Беларусі, якая ўтрымлівала б інфармацыю аб усіх археалагічных помніках краіны і зонах іх аховы.

Міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Карпенка звярнуў увагу на патрэбу супрацоўніцтва гісторыкаў і педагогаў у супрацьстаянні распаўсюджванню недасцявернай інфармацыі, маніпуляцыі фактамі і адвольнай трактоўцы гістарычных падзей, асабліва падкрэсліўшы важнасць уважанага падыходу да асветлення гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Узеамасувяз паміж гісторыяй і нацыянальнай бяспекай краіны падкрэсліў у сваім выступе і намеснік Дзяржаўнага сакратара Савета Бяспекі Уладзімір Арчакоў. Праблему ўзаемазвязі абароназдольнасці краіны і сфарміраванасці яе гістарычнай палітыкі таксама акрэслівалі ў сваіх прывітальных прамовах старшыня грамадскага аб’яднання “Белая Русь” Генадзь Давыдзкі і намеснік начальніка Генеральнага штаба Узброеных сіл па навуковай рабоце палкоўнік Мікалай Бузін.

З прывітальнымі прамовамі з нагоды адкрыцця кангрэса выступілі таксама прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў і Міністэрства фінансаў, дырэктар дэпартаменту па архівах Віктар Кураш і загадчык рэспубліканскіх архіваў, дэкан гуманітарных факультэтаў БДУ і іншых вышэйшых навучальных устаноў з усёй краіны. З ліку замежных гасцей прывіталі ўдзельнікаў кангрэса дырэктар Інстытута расійскай гісторыі Расійскай Акадэміі навук Юрый Пятроў, дырэктар Інстытута гісторыі Літвы Альдыс Ніжактайціс, дырэктар Інстытута археалогіі Татарстана Айрат Сідзікаў. А член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Украіны Уладзімір Рычка дасціпа адзначыў у сваім выступе, што Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі можа прэтэндаваць на ролю “старэйшага брата” — бо з’яўляецца найстарэйшым сярод аналагічных устаноў трох усходнеславянскіх краін.

K

Праблемны аспект сакральнага аб’екта

Як ратаваць гістарычныя могілкі?

15 кастрычніка ў Мінску адбыўся круглы стол “Закон і могілкі”, прысвечаны пытанню аховы гістарычных могілак Беларусі, які быў арганізаваны Беларускай камітэтам ІКАМОС сумесна з ініцыятывай “Добры горад” і альманахам “Гарадскія тактыкі”. Мерапрыемства сабрала спецыялістаў у галіне аховы спадчыны, археалагаў і некрапалістаў. Асабліва ўвага была звернута на ролю і магчымасці ўдзелу грамадства ў заканатворчай дзейнасці па рэгуляванні аховы, інвентарызацыі і даследавання гістарычных могілак.

Антон РУДАК

НАДМАГІЛЛЕ ЯК АРХІВНЫ ДАКУМЕНТ

Прадстаўнік ІКАМОС Цімафей Акудовіч адзначыў, што праблема захавання пахаванняў апошнім часам расце і набывае актуальнасць, што тлумачыцца ростам узроўню свядомасці грамадства ў гэтай сферы. Калі яшчэ паўстагоддзі таму ў некаторых рогіёнах Беларусі было нормай, што чалавек хаваўся пад сціплым крыжам нават без надпісаў, і яго пахаванне страчвалася ўжо праз два — тры пакаленні — часта ўнукі не ведалі, дзе пахаваны іх дзядзькі. Цяпер жа нават на побытавым узроўні пахаванні прынята даглядаць, надмагіллі робіцца больш трывалымі і даўгавечнымі, людзі імкнучыся ведаць пра сваіх продкаў, цікавяцца радаводам — таму пытанне захавання могілак робіцца яшчэ больш надзённым. Аб гэтым сведчыць і рост колькасці праблемных сітуацый вакол гістарычных могілак, якія ўзнікаюць апошнім часам у розных кутках краіны. Таму мэтай круглага стала было вызначэнне, замацаваць іх статус заканадаўча і распрацаваць правілы добраўпарадкавання, бо часта энтузіясты альбо нават сваякі пахаваных, імкнучыся прывесці пахаванні ў належны стан, могуць ім несвядома нашкодзіць.

Прадстаўніца моладзёвага грамадскага аб’яднання “Гісторыка” Таццяна Пятрова звярнула ўвагу ўдзельнікаў круглага стала на Палажэнне аб параку і ўмовах надання статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання, зацверджанае пастановай Савета Міністраў ад 18 жніўня 2015 года. Яна прапанавала працаваць у кірунку ўдасканалення згаданага палажэння — напрыклад, дадаць у яго пункты аб крытэрыях надання статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання, а таксама аб правілах утрымання такіх месцаў. У якасці паспяхоўных прыкладаў прымянення згаданага палажэння — напрыклад, дадаць у яго пункты аб крытэрыях надання статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання ў аграпарку Ленін Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці.

Прадстаўніца “Гісторыкі” адзначыла, што плюс ініцыятывы па ахове могілак у рамках згаданага палажэння лягае ў тым, што праца па наданні статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання мусіць весіцца на мясцовым узроўні. У такім выпадку лакальная супольнасць больш ахвотна ўспрымае і ўсведамляе каштоў-

Кальварыйскія могілкі ў Мінску адмыслова называюць аднымі з найбольш даследаваных і інвентарызаваных у Беларусі.

Уваход на яўрэйскія могілкі ў аграпарку Ленін Жыткавіцкага раёна, якія ў 2019 годзе атрымалі статус гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання.

тэрмін “гістарычны могілкавы ўчастак” — для участкаў могілак, дзе колькасць вышэйзгаданых некрапалістычных аб’ектаў перавышае 50 працэнтаў.

ІНІЦЫЯТЫВА МУСЦІ СХОДЗІЦЬ ЗНІЗУ

Археалаг Мікалай Плавінскі звярнуў увагу, што пахаванні варта разглядаць таксама як патэнцыйныя археалагічныя помнікі. Ён адзначыў, што Закон аб пахаваннях рэгулюе выключна маёмасныя пытанні, таму варта звярнуць увагу на гістарычныя пахаванні як асобную групу помнікаў, даць ім канкрэтнае вызначэнне, замацаваць іх статус заканадаўча і распрацаваць правілы добраўпарадкавання, бо часта энтузіясты альбо нават сваякі пахаваных, імкнучыся прывесці пахаванні ў належны стан, могуць ім несвядома нашкодзіць.

Прадстаўніца моладзёвага грамадскага аб’яднання “Гісторыка” Таццяна Пятрова звярнула ўвагу ўдзельнікаў круглага стала на Палажэнне аб параку і ўмовах надання статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання, зацверджанае пастановай Савета Міністраў ад 18 жніўня 2015 года. Яна прапанавала працаваць у кірунку ўдасканалення згаданага палажэння — напрыклад, дадаць у яго пункты аб крытэрыях надання статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання, а таксама аб правілах утрымання такіх месцаў. У якасці паспяхоўных прыкладаў прымянення згаданага палажэння — напрыклад, дадаць у яго пункты аб крытэрыях надання статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання ў аграпарку Ленін Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці.

Прадстаўніца “Гісторыкі” адзначыла, што плюс ініцыятывы па ахове могілак у рамках згаданага палажэння лягае ў тым, што праца па наданні статусу гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання мусіць весіцца на мясцовым узроўні. У такім выпадку лакальная супольнасць больш ахвотна ўспрымае і ўсведамляе каштоў-

насць аб’екта, які знаходзіцца ў іх мясцовасці, чым калі ахоўны статус проста канстатуецца вышэйстаячымі органамі і ініцыятыва сыходзіць зверху. Таксама Таццяна Пятрова звярнула ўвагу на праблему вызначэння паняцця пахавання, удасканалення тэрміналогіі і неабходнасць комплекснага падыходу, бо ў заканадаўстве часта разглядаецца як пахаванне толькі падземная частка магілы з парэшткамі, а не надмагілле.

ГЭТА ТРЭБА НЕ МЁРТВЫМ, ГЭТА ТРЭБА ЖЫВЫМ

На круглым сталае таксама разгарнулася дыскусія наконт неабходнасці стварэння ў сістэме дзяржаўных органаў пэўнай інстытуцыі, якая займалася б рэгуляваннем палітыкі ў дачыненні да гістарычных пахаванняў і, уласна, пытанні аднесення пахаванняў да ліку гістарычных. На прапанову Цімафея Акудовіча аб стварэнні адпаведнай камісіі ці аддзелу пры Нацыянальнай акадэміі навук, колішні начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі адзначыў, што на яго думку, мусілі б з’явіцца Дзяржаўная інспекцыя аховы спадчыны і Інстытут аховы спадчыны, якія займаліся б, у тым ліку, і пытаннямі аховы гістарычных пахаванняў. Што ж тычыцца апошніх, то ў першую чаргу, на думку Чарняўскага, варта на сённяшні дзень звярнуць увагу на інвентарызацыю гістарычных могілак, перадусім фіксуючы такія іх асаблівасці, які характар надмагілляў, персанальны склад пахаваных (у тым ліку знакамітых асоб), на надмагіллі з адметным і выразным мастацкім вобразам, альбо такія, што яскрава адлюстроўваюць традыцыйнае пахавання, уласцівыя для сваіх часу і мясцовасці. Такая праца па інвентарызацыі стала б добрым падмуркам для далейшай дзейнасці па рэалізацыі аховы і нагляду за гістарычнымі пахаваннямі.

На падсумаванне круглага стала Цімафей Акудовіч дадаў, што пытанне статусу гістарычных пахаванняў важна вырашыць цяпер, каб не стварыць на будучыню праблемы, калі інстанцыі пачнуць атрымліваць усё новыя і новыя звароты аб вырашэнні лёсу такіх аб’ектаў. Даследчык адзначыў, што ў гэтым прысутна ў тым ліку і эканамічная мэтазгоднасць, бо інвентарызацыя пахаванняў і стварэнне адкрытага каталога гістарычных пахаванняў можа прыцягнуць у краіну турыстаў, якія шукаюць памерлых сваякоў з Беларусі.

K

Не так даўно ў мястэчку Лынтупы з'явілася скульптурнае ўвасабленне легендарнага насельніка тых краёў. Гісторыя, вартая хаця б кароткага пераказу. Краязнаўца Алесь Гарбуль некалі выказаў гіпотэзу, што герой навелы Праспера Мэрымэ “Локіс” паходзіць менавіта з гэтых краёў. Актывісты культурнага цэнтра “Культыватар” разам з мясцовымі ўладамі правялі сёлетна першы ў Беларусі фест эксперыментальнай керамікі “Дым”. Яго кульмінацыяй стала вогненнае шоу з апальваннем глінянага Локіса (пярэварачэнь гэтым разам прыняў аблічча сучаснага фацэта з “мабілай”). А памежнікі, убачышы тое, што атрымалася ў керамістаў, адразу загарэліся жаданнем упрыгожыць скульптурай сваю заставу. Дзіўны суплёт абставінаў і кантэкстаў? Або эффект сінергіі, здатны спарадзіць тую энэргію, якая і можа абудзіць ужо амаль заснулы край? Пра амбітныя праекты, датычныя яго пераўвасаблення, мы пісалі ўжо неаднойчы. Выпадкова апынуўшыся нядаўна ў тых мясцінах, вырашыў пацікавіцца, што ж змянілася там за апошні час.

Ілья СВІРЫН

МАРЫ ПРА АРТ-КЛАСТАР

Сустрэтыя ў краме мясцовых жыхары не выглядаюць празмерна аптымістычнымі. І па-ранейшаму згадваюць добрым словам спіртзавод, адкрыты яшчэ пры цары і спацьчыты гадоў пяць таму. Калі ён функцыянаваў, была якая ні якая праца, а цяпер... Многія толькі і мараш, каб спіртзавод “увакраснуў”. Але адразу прызнаюцца, што шанцаў небагата.

У сваю чаргу, вядомы архітэктар-рэстаўратар Валдзім Гліннік марыць, што ў вялізнай старой камяніцы былога спіртзавода, якая сёння не выкарыстоўваецца і спаквалі разбураецца, калі-небудзь (хай сабе, і зусім-зусім няхутка) будзе лофтавы арт-кластар, куды пачнуць наведвацца мастакі з усёго свету. Пагатоў, ён ужо бачыў аналаг — у 200 кіламетрах ад Гётэборга. Чым Лынтупы горай?

І гэта красамойны прыклад розніцы мысленчых парадыгмаў. Што ні кажы, але старая эканамічная мадэль жыцця мястэчак і вёсак спаквалі адыходзіць у нябыт. Новая — пакуль не нарадзілася, аднак ужо, здаецца, прывідна лунае недзе на далёкім узбярэжжы. І няма сумневу, што гэта будзе эканоміка ідэй, а не прымітыўных тавараў. Дакладней, тавараў таксама, але толькі разам з ідэямі.

— На жаль, многія жыхары мястэчка пакуль не бачыць новых эканамічных перспектываў краю, — кажа Валдзім Гліннік, які на грамадскіх пачатках з'яўляецца выканаўчым дырэктарам “Культыватара”. — Яны не разумеюць, як можна зарабіць грошы на культурным турызме, на мясцовых кулінарных традыцыях, на арыгінальных сувенірах. І нашай задачай мы бачым іх навучыць.

Пашырэнню круглагаляду спрыяюць разнастайныя майстар-класы для дарослых — па традыцыйнай кухні, па кераміцы, па савадольстве. І, у пэўнай меры, культурныя імпрэзы з не зусім тыповым для мястэчка рэпертуарам — напрыклад, класічнай музыцы.

А ў вольны ад іх час у дыхтоўнай старой камяніцы, якую набылі для цэнтра, каб уратаваць ад зносу, ва ўсю ідзе рамонт. Інтэр'еры пакуль не тое каб напта прэзентабельныя. Але спадар Валдзім ужо бачыць гэтую прастору без будаўнічага пылу і друзу: вось тут мы будзем ладзіць музычныя салоны і паэтычныя вечары, у гэтай зале — выставы, а на падворку самае месца для летніх камерных імпрэзаў. А тут абавязкова адкроем кавярню. Мастацтвазнаўца Ядвіга Лукашык ужо нават скончыла курсы барыстаў і сцярджае, што даўно марыла пра такую справу.

Задаю асіярожнае пытанне: а хто тут будзе вашу кавярню наведваць? Аднак суразмоўчы на гэты конт поўнага аптымізму: маўляў,

Локіс з мабілай, або Ці ўзрыхліць “Культыватар” глебу для турызму?

У гэтай хаце неўзабаве адкрыецца хостэл.

мясцовым пані сёння няма дзе “выгуляць” прыгожую сукенку. Да ўсяго, калі “Культыватар” упершыню ладзіў у шыкоўным касцёле канцэрт акадэмічнай музыкі, таксама былі перасцярога адносна наведвальнасці. Але людзей набілася бгма! Аднавядна, не заўсёды попыт наралжае прапанову: часам бывае і наадварот.

ДАЧНІКІ І “КАЛАНІСТЫ”

Управа “Культыватара” — якая калегіяльна прымаяе рашэнні аб якой дзейнасці, складаецца з шасці чалавек. І ўсе яны — з ліку мінчукоў-“прыбышоў”. Хтосыя пераехаў у той край настала, хтосыя — наязджае па выхадных. Але чаму ж няма сярод актыўна жыхароў тутэйшых?

Па-першае, варт нагадаць адмысловую дэмаграфічную сітуацыю ў тых мясцінах: карэнны люд перспектыўны пакуль рэгіён спаквалі пакаідае — прычым, як правіла, гэты людзі найбольш імгэтныя. А іх хаты часяком выкупяюць сталічныя “дачнікі”, а то і атабарваюцца сапраўдныя “каланісты”, якім такі ціхі закуток з містычнай “аўрай” акурат і патрэбны для жыцця на прыродзе. Гэтым якраз імгэту не бракуе.

— Мушу адзначыць, што мы шчыруем не толькі для іншых, але і для сябе, — прызнаецца Валдзім Гліннік. — Нам самім падабаецца ўсё тое, што мы робім. Аднак рабыць нешта *выключна* для сябе нам проста нецікава.

А па-другое... Спраба перадаць “пульт кіравання” ў мясцовыя рукі ўжо рабілася. Аднак пакуль кандыдатаў, здатных яго ўзяць, не знайшлося. Ды і стаўленне тутэйшых да ўсёй гэтай справы нярэдка бывае насцярожаным.

— Памятаю, калі я распавядаў мясцовых, хто мы такія, дык пачаў у адказ: не трэба тут заліваць! — распавядае сябра ўправы “Культыватара” Раман Забэла. — Вы яўна маеце карыслівыя мэты. І хіба ім патлумачыць, што ўкладваць грошы ў Мінску шматкроць выгодней? Дый нават будавацца тут атрымліваецца даражэй — бо павялічваецца звыно дастаўкі матэрыялаў.

Зрэшты, вада камень точыць, і за два гады існавання цэнтра стаўленне тутэйшай супольнасці ўсё ж змянілася. Лынтупцы ўдзельнічаюць у суботніках, наведваюць разнастайныя падзеі, рэалізоўваюць сябе ў творчым плане на майстар-класах, прыносяць старыя рэчы для музея, фонды якога таксама спаквалі збіраюцца.

— Ніколі не ведаем, хто прыйдзе на тую ці іншую імпрэзу: мясцовыя, або “прыбышы”, — кажа Валдзім Гліннік. — Але як сведчыць досвед палобных ініцыятываў у Швецыі, падзел канчаткова нівельюецца толькі ў наступным пакаленні: калі дзеці і першыя і другія разам ідуць у школу.

НА РОВАРАХ ПА СМАКОЦІ

Акуль жа бяруцца сродкі на ўсё гэтыя ініцыятывы? Зразумела, сталага фінансавання няма. Таму звычайна дводзішкі залазіць ва ўласную кішэню — хача пошук рэсурсаў ідзе няспына. Скажам, стаярка ў бузінку “Культыватара” была заменена праз краўдфандынг. Часам фінансаванне ўдаецца займець дзякуючы міжнародным праектам — што ні кажы, тэма ўстойлівага развіцця сёння ў

Камерная музыка ля старой камяніцы.

усімі мясцовымі прыроднымі і культурнымі адметнасцямі.

Шчыра кажучы, многія праекты ў сферы турызму (асабліва рэалізаваныя за грантаўскай сродкі) падаюцца мне не тое каб надта эфектыўнымі. Ну прыдумай ты шыкоўны тэматычны веламааршрут з мнствам адметнасцяў, які пачынаецца ў маленькай вёсачцы А і сканчаецца ў такой самай вёсачцы В. І каму ад яго карысць, калі ні да адной з гэтых вёсачак чыгункай не дабярыцца, а заначаваць там няма дзе?

У гэтым сэнсе “культыватарская” дзейнасць больш прагматычная. І неўзабаве наведвальнікі атрымаюць “прадукт поўнага шыкла”. Дабраўшыся ў Лынтупы (што можна зрабіць нават без уласнага аўта), кожны ахвотны здолее ўзяць там напракат ровар і выправіцца на ім аглядаць шматлікія цікавосткі. А пасля павячэраць у кавярні і выспацца ў хостэле.

Будынак для яго ўжо набыты Раманам Забэлам. Працуючы выкладчыкам БНТУ, ён рэгулярна ладзіць у Лынтупах летнікі для студэнтаў-архітэктараў, і праблему “дзе пераночыць” ведае не па чутках. Сёння гэта даволі лядаччая даміна — а такіх у Лынтупах няма — аднак працы пачнуцца ўжо неўзабаве. І ёсць надзея, што ў наступны сезон хостэл запрацуе.

— Мы не ставім перад сабой мэту зарабіць грошы, — кажа Валдзім Гліннік. — Але хацелі б, каб культурны цэнтр сябе акупіў. Незалежнасць ад знешніх донараў — аснова яго ўстойлівага існавання. Таму і займаемся не толькі імпрэзамі.

А праваруч ад даўно спустселага спіртзавода — галюіна “рызынка” Лынтупаў. Гадоў дзесяць таму занядбаную сядзібу Бішэўскіх выкупіў інвестар. Размешчаная на тэрыторыі старая школа ўжо адрамантаваная — там будзе гатэль для “сярэдняй кішэні”. Сам палац, які мае пераўтварыцца ў VIP-цукерка, пакуль не надта змяніўся вонкава, і актыўных працаў на тэрыторыі сядзібы я не застаў. Але Валдзім Гліннік, які з'яўляецца навуковым кіраўніком аб'екта, кажа, што справа не безнадзейная — як у выпадку з некаторымі маінткамі, якія інвестары купілі і адразу забылі. Таму можна чакаць, што ў адзін цудоўны дзень у Лынтупах пабудзе дарагі аўто.

Аднавядна, пабудзе і наведвальніцкага цэнтра “Культыватар”, і ахвотных далучыцца да мясцовай кулінарыі. І ўжо сёння вельмі важна, што развіццё турызму ў гэтым вельмі самабытным рэгіёне пакуль ідзе па “ўстойлівым” рэчышчы. Тобок, з ухілам на традыцыйны рэгіён, хай і пераасэнсаваны. На жаль, так адбываецца не заўсёды.

“Я ўключыў тэлевізар, і не здолеў адарвацца ад экрана”, — памятаю словы майго сябра, які аднойчы убачыў стужку гэтай рэжысёркі на беларускім тэлебачанні. “Дакументальнае кіно, што перавярнула прадстаўленне пра айчыныя кінамастаграфы”, — такім былі яго ўражанні, з якімі, мяркую, пагодзяцца многія. Унёсак Галіны АДАМОВІЧ, — а гаворка ідзе пра яе — у беларускае кіно неаспрэчны. Пачынаючы “Ад галюбі мяне чорненкім” — да “Божа мой”, ад “Божа мой” — да “Інакіні”, і ад “Інакіні” — да сучасных работ. Толькі на днях на студыі “Летапіс” была здарэная апошняя стужка аўтаркі “Добрых дзяўчынак не б’юць”, што падыймае тэму хатняга гвалту. Падставай для нашай сустрэчы стала не толькі новая карціна: сёлета адна з найвядомых постацей беларускага кіно святкуе юбілей — 50 гадоў. Чаму рэжысёр дакументальнага кіно — страшная прафесія, што вядзе да свайго героя, і чаму Галіне Адамовіч не блізка дакументалістыка Сяргея Лазніцы — гутарка з лаўрэатам шматлікіх міжнародных кінафестывалю, рэжысёркі кінастудыі “Беларусьфільм” атрымалася хутчэй шчырай і нязмушанай, чым пафаснай. Ды тым не менш, пазіцыя дакументалістыкі на пэўных пытаннях прагучала цалкам выразна і бескапрамісна.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Галіна АДАМОВІЧ:

“Рэжысёр — гэта характар”

Калі перафармуляваць запыт: цікава, што істотна для вашых фільмаў?

— Я заўжды ў сваім кіно іду ад свайго жыцця. Ставіць грандыёзныя задачы — шчыра скажу, гэта не пра мяне. Аднак калі казаць пра такі аўтарскі запыт, заўжды цікавілі тэма пытанні, што не маюць адказу.

— Напрыклад?

— Як нараджаецца дзіця? Якія стасункі лепшыя для чалавека — у традыцыйнай сям’і ці па-за яе межамі? Ды і такое, скажам: як спыніць распаўсюджванне наркатыкаў, калі гэта справа камусьці выгадна? І такое: чаму людзі так бязлітасны адзін да аднаго? Ды чаму часам мы так бязглузда пражываем сваё жыццё?

— У кантэксце адказу хачу зараз угадаць вашу знакавую работу “Божа мой”, што прагучала на шматлікіх кінафорумах, і, калі не памылкова, была адзначана на фестывалі ў Карлівых Варах. Фільм — пра ўнікальную жанчыну Юлітэ, што стварае скульптуры з цэменту. Фільм — пра жыццё, годнасць чалавека, пра талент, пра нечаканы суд. Але былі і такія трактоўкі, што галоўная герайна ўвасабіла характар, дух Беларусі. Ці можна казаць пра вашу кіно, што яно закранае і тэму нацыянальнай ідэнтычнасці?

— Адмыслова такіх рэчаў я туды не закладвала. Гэта ўжо болей праца крытыка — аналіз карціны, яе інтэрпрэтацыі. У мяне ж іншыя задалы. Ці нацыянальнае маё кіно? Напэўна — я жыву тут. А “Божа мой” нараджаўся з даволі простага жадання — я вельмі хацела паправаць у гэтым рэ-

гіёне. Фільм здымаўся ў Гродзенскай вобласці, гэта Астравецкі раён, мяжа Беларусі і Літвы. Мне вельмі візуальна падабаўся той край. Брукванія дарогі, касцёл, школы з беларускай і літоўскай мовай навучання... Я проста шукала што ці за каго там можна зачпіцца.

— І зачпіліся?

— Не адразу. Прыязджала туды некалькі разоў. У якасці герояў каго мне толькі не прапаноўвалі: вучыцельку, даярку, бабулю, якая выткала гімн Літвы на рушніке... Вядома, тое вялікая справа — выткаць гімн, але якім чынам гэта прымяніць? Усё ніяк не складалася. А потым хтосьці паведаміў, што ёсць такая Юлітэ, якая жыве наводшыбе — старая жанчына, мастачка, якая робіць скульптуры з цэменту. Глухаватая, маўляў, нам будзе з ёй цяжка. Але мы паехалі. І кіно атрымалася, як я прапаноўвала крыкам Юлітэ ў вуха зняць пра яе кіно. А яна і адказвае: “Дамовіся. Беларусь пра мяне яшчэ не чула”. І была ў гэтым адказе нейкая такая лёгкасць, што адразу стала зразумела, што ўсё ў нас атрымаецца. Так і здарылася. Ды тое, што жанчына дрэнна чула, яшчэ абярнулася вялікай удачай, цудам. Юлітэ цалкам не звяртала на нас увагу падчас работы — і для кіно гэта вельмі добра.

— Атрымоўваецца, што вы шукаеце героя па душы?

— Гэта кшталту хіміі. Як у каханні. Вось незразумела, чаму вас цягне да аднаго чалавека, а з гэтым не атрымоўваецца. Мне падаецца, што фільм заўжды нараджаецца з палобнай асабістай цікавасці да чалавека, а не з жадання зрабіць нейкае эпіхальнае кіно пра лёс Беларусі.

— Ды тым не менш, вы вышэй адзначылі таксама і візуальны складнік. Узгадваючы адразу словы Віктара Аслюка пра тое, што для яго вёска ў разы больш маляўнічая за горад у кінематаграфічным плане.

— Віктар нарадзіўся ў вярас у вёсцы. Магчыма, таму сельская мясцовасць для яго больш маляўнічая. Я нарадзілася ў горадзе — і мне падаецца, што і ў горадзе шмат цікавых месцаў і станаў. Не так важна, насамрэч, дзе ўсё адбываецца. Істотна, так, але не вырашална. Важны ўсё ж герой, характар, з якім у вас ідзе падключэнне. Ведаецца, ў рэжысёра дакументальнага кіно галоўны інструмент — ён сам. Ні пэндзаль, ні палатно — непасрэдна ты. Вось гляджу я фільмы Аслюка — і план у яго карціне ўсё доўжыцца ці доўжыцца. Падаецца, што самы час “чыкнуць”, адрэзаць, а ён доўжыцца і доўжыцца. Але тое кіно Віці — і выдатна, што ён вытрымлівае гэту “даўжыню”. Гэта яго рытм, дыханне — ён разумее, што ён робіць. На жаль, часам здараецца так, што некаторыя рэжысёры ўвогуле не ўсведамляюць нашога здымаюць кіно.

— Дзякуй за адказ. Але ваша кіно вельмі рознае, варта адзначыць.

мае асобы паспяхова (усміхаецца). І тады я выйшла на дзёўчын, якія пацярпелі ад хатняга гвалту. Паколькі, дзякуй Богу, з такой жорсткасцю ніколі не сутыкалася, іх гісторыі па-сапраўднаму мяне шакавалі. Такім чынам і ўзнікла думка зрабіць на гэту тэму кіно. Палада думка зрабіць у Міністэрства культуры — і нечакана хутка атрымала станоўчы адказ.

— Праца з такімі складанымі тэмамі. У вас ніколі не было такога хвалевання, заспагоі — патрапіць у героя, характар, з якім у вас ідзе падключэнне. Ведаецца, ў рэжысёра дакументальнага кіно галоўны інструмент — ён сам. Ні пэндзаль, ні палатно — непасрэдна ты. Вось гляджу я фільмы Аслюка — і план у яго карціне ўсё доўжыцца ці доўжыцца. Падаецца, што самы час “чыкнуць”, адрэзаць, а ён доўжыцца і доўжыцца. Але тое кіно Віці — і выдатна, што ён вытрымлівае гэту “даўжыню”. Гэта яго рытм, дыханне — ён разумее, што ён робіць. На жаль, часам здараецца так, што некаторыя рэжысёры ўвогуле не ўсведамляюць нашога здымаюць кіно.

— Але для вас важна перавынаходзіць кінамову?

— Вядома. Ды падаецца, што мае фільмы — розныя. “Інакіня” — адна гісторыя, “Лебедзі” — пра хуткую дапамогу ў Светлагорску — другая, спартыўнае кіно — цалкам іншы шлях. Мне цікава змяняць рэгістры. Можна быць, гэта таксама і дрэнна: вось Віктар Аслюк вытрымлівае сваю лінію, не змяняе ёй. Але мне так рабіць сумна. Я з-за гэтага і дакументальныя стужкі, напрыклад, Сяргея Лазніцы не люблю. Нуднаватыя, на мой густ.

— А каго вы любіце?

— Зараз фільмы Андрэя Куцілы падабаюцца: і “Стрыптыз і вайна”, і Summa. Люблю першыя фільмы Віктара Касакоўскага, Сяргея Дварцавога. У Мікалая Абуховіча падабаецца “Наша мама — герой”. Гэрт Франк, безумоўна. Польскае дакументальнае кіно люблю амаль усё.

— Галіна, вось у вас ёсць досвед працы і на праекце незалежнай кампаніі і на дзяржстудыі. Дзе працавала вам лепчэй? Умовы працы, так скажам, уплываюць на вынік?

— Паўсюль ёсць свае недахопы і “маленькія радасці”. Што казаць — я выжываю, займаючыся сваёй справай. Ды тым не менш, часам мне дзіўна чуць рэаліі малых людзей, што кіно зрабіць там-та ці там-та немагчыма.

— Ці гэта няпраўда?

— Ідэальных умоў ніколі не будзе. Так, я за тое, каб яны палепшаліся, але давайце скажам шчыра: Куціла зняў добрае кіно зусім не таму, што ў яго былі ўсе выгоды. Гэты рэжысёр ужо проста разумее як рабіць кіно. Гэта здарэцця далёка не з усімі малымі кінематаграфістамі. “Лебедзі”, “Вядо”, “Добрых дзяўчынак не б’юць” — можна па-рознаму ставіцца да маіх апошніх карцін, але гэта фільмы зробленыя. Настася Міранішчэнка і яе “Дэбют”, што сёння вылучаны на “Оскар” — кіно зробленае. Ведаю, што Настася доўга дамагалася свайго — але і ёсць вынік. Часам можна шмат скардзіцца на самыя розныя рэчы — на невыбудаваную сістэму каардынат, адсутнасць грошай і падтрымкі. Усё гэта ёсць. Але варта памятаць і пра тое, што рэжысёр — гэта характар. І невыпадкова ў гэтай прафесіі застаюцца адзінкі.

— Нецуканя паварот, сапраўды. Чула, што пасля яго вядомай карціны “Чалавек”, ён планаваў зняць стужку, прысвечаную жанчынам.

— Менавіта так. Фільм “Жанчына” (Woman). І да мяне звярнуліся з просьбай знайсці герайн. Бертран хацеў, каб у карціне прагучалі беларускія жанчыны. Планаваўся, што характараў будзе прыкладна 20, але іх стала 30. Напачатку я пазнаёміла іх з Ірынай Дзянісавай, герайнай майёй карціны “Інакіня”, — у яе неверагодны лёс. Потым вывела на іншых, самых розных жанчын. Аднак французы адказалі, што надна ўсе

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Сябры творчай суполкі “Коўня” Мікалай Байрачны і Юрый Гудзіновіч, чые работы прадстаўлены на выставе, якая апошнія дні працуе ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, называюць сваё мастацтва “несучасным”. У тым сэнсе, што мастакі не гоняцца за хуткаплынным модай. Яны ведаюць: людзі з годным культурным досведам шануюць традыцыю.

Спадары Мікалай і Юрый робяць рэчы, якія лашчаць вока, якія прыёмна трымаць у руках. “Коўня” спецыялізуецца на працы з металам. Згалавныя мастакі могуць зрабіць з яго што заўгодна — ад ювельных упрыгожванняў да інтэр’ернай і ландшафтнай аздобы. Калісьці “Коўня” гучна заявіла пра сябе, аднавіўшы паводле апісанняў страчаную калекцыю халоднай зброі, якой валодалі шляхетныя гаспадары Мірскага замка. З таго часу замоўцамі творчай суполкі з’яўляюцца і дзяржаўныя структуры, і прыватныя асобы. Зробленае “Коўней” упрыгожвае інтэр’еры Мінскай ратушы і Нацыянальнай бібліятэкі, а таксама цудоўна аздабляе побыт.

Першае слова, якое прыходзіць на розум, калі бачыш творы экспазіцыі — “рэтра”. Хтосьці па аналогіі магчыма згадае скарбы саксонскіх курфюрстаў і каралёў у экспазіцыі дрэздэнскага музея “Грунэс гэвельбе”, вытанчаныя забавкі Бенвенуа Чэліні ці расійскага ювеліра Фабр-

Навошта птушцы залаты гадзіннік?

Несучасная сучаснасць

Ёсць мастацтва, якое навідавоку: помнікі, манументальныя пано, архітэктурны дызайн і дэкаратыўная аздоба вуліц, плошчаў ды іншай прасторы, дзе збіраюцца людзі. А ёсць творы, што не надта кідаюцца ў вочы. Такое мастацтва называюць камерным і паводле фармальных адзнак звычайна класіфікуюць як дэкаратыўна-ужытковае.

нішто іншае адлюстроўвае тэхнічны ўзровень грамадства, характэрную для пэўнага часу эстэтыку і стыль выявы прыярытэты. У нейкім сэнсе зброя, як ні падаецца гэта дзіўным, можа сведчыць нават пра ступень маральнасці грамадства. Бо нават на вайне ёсць пэўныя законы і звычкі, адпаведна, зброя можа быць выразна варварскай ці адносна гуманнай.

Самі мастакі кажуць, што робяць сваёго роду каштоўныя цацкі для “дарослых хлопчыкаў”. А хлопчыкі заўжды гуляюць у вайну... А яшчэ “дарослымі хлопчыкамі” называюць людзей, што дасягнуўшы сталасці, захавалі ў душы дзіцячую прагу вандровак у часе і цікавасць да гістарычных таямніц. Бадай, кожны зможа знайсці ў гэтых творах нешта блізкае сваёй натуре і адпавядаючае ўласнаму густу. Менавіта з гэтай прычыны мая трактоўка твораў Мікалая і Юрыя можа і не супадаць з тым, што хацелі сказаць глядачам самі мастакі.

як два станы душы пад адной абалонкай: рэчаіснасць, да якой можна дакрануцца рукамі, і нябачны для вачэй уяўны свет. Тут сярод аскепкаў міфаў блукае водгулле існай гісторыі.

Засяродку ўвагу на той акалічнасці, што ў кожнай кампазіцыі цэнтральным элементам і сэнсавым стрыжняем з’яўляецца той ці іншы ўзор халоднай зброі. Рэч у тым, што зброя як

(або Сярэдняга і Ніжняга свету), пры гэтым дышае паветрам. Калі-нікалі аказваецца зачараванай царэўнай.

Асабліва шануюцца ў кельцкай міфалогіі. Там яна — Валадар зямлі. Увасабляе гаючую сілу вод. З гэтай прычыны ў кампазіцыю ўключаны кельцкі кінжал, атрыбут ваіраў і друідаў.

Кампазіцыя “Сарока-белабока” выклікае ў памяці слыннага барда Уладзіміра Высоцкага “... а сестре неважно что, но чтоб красиво”. Сарока — вельмі дамітая істота. Усё бліскае, што трапляе ёй на вочы, цягне ў гняздо. Сваім існаваннем абвясняе меркаванне, паводле якога ў прыродзе усё гарманічна, ці па — меншай меры —

лагічна і функцыянальна. Ну навошта птушцы залаты гадзіннік, пярсцёнак, металічныя грошы? Сваімі паводзінамі вельмі нагадвае чалавека, які таксама жыве ў атачэнні прадметаў, ад якіх ніякай практычнай карысці.

Хіба што прыгожа... Магчыма ад блізкага судства з людзьмі ў сарокі і эстэтычнае пачуццё, і нелюбінасць паводзінаў Рэнэсансу вельмі пасуе крылатаму фанату чыстай прыгажосці.

“Змоўк шабель звон. На палы снег апаў туман. Завершана начная бойка”. У кампазіцыі — звер гарнастаі, які абачліва азіраецца, і страчаны ў запале жорсткай сутычкі сэрбрана шасталёра, нібы загубленая душа “крылатага” гусара Рэчы Паспалітай. Калі зняць, адкруціць верхнюю частку шасталёра, атрымаецца кінжал. Колочая зброя ўнутры ўдарнай.

Гарнастаі — звер-драпежнік і адначасна ахвяра чалавечай сквалнасці і фанабэрыі. Хто б ні перамог на вайне, а гарнастаі ўсё адно пераробіць на футры ці знобу мантый караванаваных асоб. Вось і азіраецца драпежнік у пошуках партунку.

“Размова Бенвенуа Чэліні з Казіма Мелзічы, якая не

адбылася”. Гаворка ідзе пра стасункі мастацтва з уладай. Малаверагодна, каб мастак, цалкам матэрыяльна залежны ад багатага замоўцы, які да таго ж, як і належыць нармальнаму тырану, не шанавалі інішадумства, мог бы з работадаўцам аб чымсьці дыскутаваць. Але ведаючы маральна-палітычны кантэкст эпохі і думкі скульптара, занатаваныя ў ягонай эпістальнай і мемуарнай спадчыне, можна звесці мастака і герцага ў віртуальным сумоўі. Кампазіцыя таксама можа выклікаць асаўляцкі з прыпавесцю Леанарда да Вінчы пра ластаўку і кажана. Тут, праўда, мышы не лягучыя, а звычайныя.

Кінжал у кампазіцыі — тыповы ўзор высокай моды на мяжы Рэнэсансу і Барока, з ухілам у бок апошняга. Скажам “эстэтызацыя забойства”? Магчыма... Валадары з роду Мелзічы мелі маніякальную схільнасць пазбаўляцца ад надакучлівых апанентаў з дапамогай лязя і атруты.

“Жах, які лунае на крылах ночы. Прывячэнне пану Твардоўскаму, “доктару Фаўсту” Рэчы Паспалітай. Кажуць, што жыццё — гэта чарга за смерцю, але некаторыя пунша без чаргі. Такім быў, у прыватнасці, пан Твардоўскі, які жыў пры каралі і вялікім князі Жыгімонде-Аўгусте. Тым самым, якому Твардоўскі, пазычыўшы ў д’ябла моцы, зладзіў віртуальнае спатканне з ягонай каханай Барбарай з роду Радзівілаў. З Барбарай на той момант памерлай і пахаванай.

Прага ведаў, жаданне зазірнуць за далагляд лагічна скіравалі шукальніка ісціны на кантакт з нячыстай сілай. А што зробіш, калі свет дабром трымаецца, а злом рухаецца? Цана ж за д’яблявыя прэферэнцыі была звычайная — душа. Кампазіцыя складаецца з

“інструментарыя” чараўніка-чарнікажнікі, якім мог карыстацца Твардоўскі, і кажана — насання Ночы. Самому ж Твардоўскаму, паводле легенды, ночы, у сэнсе — пекла, давалася ўсё ж пабегнуць. Але ў святло яго не пусцілі. Нездзе пасярэдзіне, у прыцемках ён дагэтўлі і месціцца ў чаканні Боскага суда.

Цэнтральны элемент кампазіцыі — кінжал-рондаль. Ягоная круглая гарда стыльва пасуе “чараўнаму колу”, з дапамогай якога Твардоўскі трымаў сувязь з залостроўм рэчаіснасці, і нагадвае, што за гульні розуму калі-нікалі даводзіцца плаціць крывёю.

Над кожнай кампазіцыяй аўтары працавалі некалькі гадоў. Ад Мікалая і Юрыя я чуў, што ім хацелася б пабачыць гэтыя творы ў экспазіцыі беларускіх музеяў.

Выкарыстаны фотаздымкі каталога выставы

жэ. Прынамсі, верагодна, што Мікалай і Юрый гэтымі ўзорамі натхняліся.

Хоць кожны экспанат выставы самадастатковы ў эстэтычным і канцэптуальным сэнсе, сабраныя разам у экспазіцыі яны ствараюць ёмістае ўяўленне пра свет, які нас атачае. Тут у найяўнасці вобразы, што сімвалізуюць стыхі — вадзі, зямлю, паветра. У гэтых творах суіснуюць Дзень і Ноч

К

У Мінску завяршыўся XIV Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Але шлейф уражанню і ўспамінаў пра яго будзе цягнуцца яшчэ доўга — тым больш, што трансляцыйныя запісы канцэртаў пачалі выходзіць на тэлеэкраны акурат пра яго заканчаны.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фестываль для ўсіх

Ці ж дайшоў ён да кожнага?

неце (medici.tv), прычым у вольным доступе.

І ўсё б добра, да хочацца дэталі, наколькі гэта афарызмаў. Ці сабыла, да прыкладу, шчырых прыхільнасці класікі паляў тых "начных гукаў у сутарніні"? І гэта не дармае пытанне: літаральна дзямі Нобелеўскую прэмію па эканаміцы даў за падлік эфектыўнасці тых ці іншых капіталаўкладанняў у барашку з галечкай. Метаалогія была перанесена з медыцыны: вынайшлі лекі — правільна выпрабаваны і эксперыментальным чынам вывешчаны, наколькі добра яны дапамагаюць.

Штошці падобнае так і прасіцца ў нашу фестывальную практыку, ды толькі як і чым вырываць уздзеянне музыкі? Чуду прымяняць наступнае вызначэнне пра канцэрт у метры: "Думаці, ідзе на штошці незямное. Аказалася — палязнае". А ў яго кабіна складалася нааваарт: ішоў на "палязнае" — аказалася незямное. Асабліва дэманстрацыі моцы.

Усё ўсё чынама? Тады тым больш адносна маглі б быць сацыялагічныя даследаванні. Але гэта — справа негледзімай будучыні. Мы ж заародзілі хіба на некалькі знакавых уласна музычных

дэталях: на дзевяці канцэртах фестывалю іх было багаа.

У тым, што пільніст Фазыл Сай і Турчы янчы і кампазітар, пераквалі не толькі яго ўласныя творы і найперш заўважаны ў праграме Канцэрт для фартэпіна з аркестрам "Шаўковы шлях", але і каляцыя ў першай частцы Канцэрта Моцарта. А ў тым, што ён яшчэ і выбітны джазавы музыкант, — накамты "Турчкі марш" з заўзятым джазавым атачэннем. Дый нацыянальна адметнасць Фазыла Сая выяўлялася не адно ў спякотна-сонечным тэмпераменце, але і ва ўдалым імітаванні на струнах раяля ўсходніх народных інструментаў. А як ён чудова "дыржыраваў" Камерным аркестрам East-West (мастакі кіраўнік і галоўны дырыжор — Расціслаў Крымер), седзіцца за раўна і праектаваць аркестрантам папраўдзе вышпаныя шыткі і прылады, знаходзячы паразумне з імі не толькі праз выразныя звароты рукай, але і літаральна праз няўлоўныя алчэнні позіраў.

Крыху па-іншаму прымерыла на себе ролю дыржора галандскага крыпчакан Ляцісі Марыя, выканаваць у іншым канцэрте з тым жа аркестрам цяка тана "Поры года" Астара П'яцолы. Раз-

вярнуўшыся да музыкантаў, яна адразу "завяла" і сваім тэмпераментам і абраным тэмтам, а надалей яна чуліва ішла за яе сольнай партыяй, стварыўшы з ёй адзінае непарунае цэлае.

Безілі фарбаў і найтончкіх блікаў-воблікаў дасягнуў на новым філарманічным раялі (гл. № 41 "К") заслужаны артыст Расіі Барыс Безароўскі. Праграма складалася з твораў Скрабіна і Рахамінава — па іранна рознах па выканальніцкіх падыходах. Скрабінаўска фактура то заставяла ў яго празрыстымі сталакціямі, то развіталася іцкучым вярывам, з нетраў якога раз-пораз, але толькі на імітне, нейкім інтананійным абрысам-намакам узнікалі матэрыяльна рэалізаваныя прывыды пасьядомасці.

Сярод бясюных бісоў былі і найвіртуозна трыпсычкі Леапольда Галоўскага, якія ўспялі падобнае часцей выкарыстоўвацца на тэатральнай сцэне: 3D-эфекты ёсьць у такіх оперных спектаклях "Цішыя легенды", "Князь Ігар", "Каландый гісторыі" сталічнага Тэатра лялек і гэтак далей.

У філармоніі мы ўбачылі фота, дакументальны відэа, фрагменты з кінастужак, музыку да якіх ствараў Мечы-

Юрыі Башмет і Расціслаў Крымер.

лаў Вайнберг (а менавіта ён, між іншым, працаваў над му-

зыкамі пра Віні-Пуха — толькі таго гэта гэтавае), сумь дэ, імянаў, назваў, візуальных эфекты з лініямі-спяжынкамі, па якіх, вымраючы жывшчы шлях, крываць чалавечка. Але нават ведачы біяграфію кампазітара, разабрацца за ўсім гэтым было не так проста — тым больш, што "стужка часу" раскручалася ў зваротным руху, ад канца да пачатку. Жывое тучанне яго сімфоній, абсалюта неазаёмна шырокай аўдыторыі, сыходзіла на другі, трэці план (пры тым, што гэтым выкананнем прэзентаваўся кампакт-дыск з творами кампазітара).

Што ж, частка публікі ішла менавіта на абіяняны ўніка-

лаў фантастычны талент, памножаны на неазаёмнае майстэрства.

Шмат відовічных эфектаў абяцаў праект "Ажаўшая сімфонія" ў другім аддзельным вечарыні "Візуалізацыя. Музыка і гісторыя". Чорна-белыя выявы працягваліся на спецыяльную сетку, праз якую можна было сачыць і непасрэдна за музыкантамі. Штошці падобнае часцей выкарыстоўвацца на тэатральнай сцэне: 3D-эфекты ёсьць у такіх оперных спектаклях "Цішыя легенды", "Князь Ігар", "Каландый гісторыі" сталічнага Тэатра лялек і гэтак далей.

У філармоніі мы ўбачылі фота, дакументальны відэа, фрагменты з кінастужак, музыку да якіх ствараў Мечы-

лаў Вайнберг (а менавіта ён, між іншым, працаваў над му-

зыкамі пра Віні-Пуха — толькі таго гэта гэтавае), сумь дэ, імянаў, назваў, візуальных эфекты з лініямі-спяжынкамі, па якіх, вымраючы жывшчы шлях, крываць чалавечка. Але нават ведачы біяграфію кампазітара, разабрацца за ўсім гэтым было не так проста — тым больш, што "стужка часу" раскручалася ў зваротным руху, ад канца да пачатку. Жывое тучанне яго сімфоній, абсалюта неазаёмна шырокай аўдыторыі, сыходзіла на другі, трэці план (пры тым, што гэтым выкананнем прэзентаваўся кампакт-дыск з творами кампазітара).

Што ж, частка публікі ішла менавіта на абіяняны ўніка-

лаў фантастычны талент, памножаны на неазаёмнае майстэрства.

Шмат відовічных эфектаў абяцаў праект "Ажаўшая сімфонія" ў другім аддзельным вечарыні "Візуалізацыя. Музыка і гісторыя". Чорна-белыя выявы працягваліся на спецыяльную сетку, праз якую можна было сачыць і непасрэдна за музыкантамі. Штошці падобнае часцей выкарыстоўвацца на тэатральнай сцэне: 3D-эфекты ёсьць у такіх оперных спектаклях "Цішыя легенды", "Князь Ігар", "Каландый гісторыі" сталічнага Тэатра лялек і гэтак далей.

У філармоніі мы ўбачылі фота, дакументальны відэа, фрагменты з кінастужак, музыку да якіх ствараў Мечы-

лаў Вайнберг (а менавіта ён, між іншым, працаваў над му-

зыкамі пра Віні-Пуха — толькі таго гэта гэтавае), сумь дэ, імянаў, назваў, візуальных эфекты з лініямі-спяжынкамі, па якіх, вымраючы жывшчы шлях, крываць чалавечка. Але нават ведачы біяграфію кампазітара, разабрацца за ўсім гэтым было не так проста — тым больш, што "стужка часу" раскручалася ў зваротным руху, ад канца да пачатку. Жывое тучанне яго сімфоній, абсалюта неазаёмна шырокай аўдыторыі, сыходзіла на другі, трэці план (пры тым, што гэтым выкананнем прэзентаваўся кампакт-дыск з творами кампазітара).

Што ж, частка публікі ішла менавіта на абіяняны ўніка-

лаў фантастычны талент, памножаны на неазаёмнае майстэрства.

Шмат відовічных эфектаў абяцаў праект "Ажаўшая сімфонія" ў другім аддзельным вечарыні "Візуалізацыя. Музыка і гісторыя". Чорна-белыя выявы працягваліся на спецыяльную сетку, праз якую можна было сачыць і непасрэдна за музыкантамі. Штошці падобнае часцей выкарыстоўвацца на тэатральнай сцэне: 3D-эфекты ёсьць у такіх оперных спектаклях "Цішыя легенды", "Князь Ігар", "Каландый гісторыі" сталічнага Тэатра лялек і гэтак далей.

У філармоніі мы ўбачылі фота, дакументальны відэа, фрагменты з кінастужак, музыку да якіх ствараў Мечы-

лаў Вайнберг (а менавіта ён, між іншым, працаваў над му-

зыкамі пра Віні-Пуха — толькі таго гэта гэтавае), сумь дэ, імянаў, назваў, візуальных эфекты з лініямі-спяжынкамі, па якіх, вымраючы жывшчы шлях, крываць чалавечка. Але нават ведачы біяграфію кампазітара, разабрацца за ўсім гэтым было не так проста — тым больш, што "стужка часу" раскручалася ў зваротным руху, ад канца да пачатку. Жывое тучанне яго сімфоній, абсалюта неазаёмна шырокай аўдыторыі, сыходзіла на другі, трэці план (пры тым, што гэтым выкананнем прэзентаваўся кампакт-дыск з творами кампазітара).

Што ж, частка публікі ішла менавіта на абіяняны ўніка-

лаў фантастычны талент, памножаны на неазаёмнае майстэрства.

Шмат відовічных эфектаў абяцаў праект "Ажаўшая сімфонія" ў другім аддзельным вечарыні "Візуалізацыя. Музыка і гісторыя". Чорна-белыя выявы працягваліся на спецыяльную сетку, праз якую можна было сачыць і непасрэдна за музыкантамі. Штошці падобнае часцей выкарыстоўвацца на тэатральнай сцэне: 3D-эфекты ёсьць у такіх оперных спектаклях "Цішыя легенды", "Князь Ігар", "Каландый гісторыі" сталічнага Тэатра лялек і гэтак далей.

У філармоніі мы ўбачылі фота, дакументальны відэа, фрагменты з кінастужак, музыку да якіх ствараў Мечы-

лаў Вайнберг (а менавіта ён, між іншым, працаваў над му-

зыкамі пра Віні-Пуха — толькі таго гэта гэтавае), сумь дэ, імянаў, назваў, візуальных эфекты з лініямі-спяжынкамі, па якіх, вымраючы жывшчы шлях, крываць чалавечка. Але нават ведачы біяграфію кампазітара, разабрацца за ўсім гэтым было не так проста — тым больш, што "стужка часу" раскручалася ў зваротным руху, ад канца да пачатку. Жывое тучанне яго сімфоній, абсалюта неазаёмна шырокай аўдыторыі, сыходзіла на другі, трэці план (пры тым, што гэтым выкананнем прэзентаваўся кампакт-дыск з творами кампазітара).

Што ж, частка публікі ішла менавіта на абіяняны ўніка-

лаў фантастычны талент, памножаны на неазаёмнае майстэрства.

Шмат відовічных эфектаў абяцаў праект "Ажаўшая сімфонія" ў другім аддзельным вечарыні "Візуалізацыя. Музыка і гісторыя". Чорна-белыя выявы працягваліся на спецыяльную сетку, праз якую можна было сачыць і непасрэдна за музыкантамі. Штошці падобнае часцей выкарыстоўвацца на тэатральнай сцэне: 3D-эфекты ёсьць у такіх оперных спектаклях "Цішыя легенды", "Князь Ігар", "Каландый гісторыі" сталічнага Тэатра лялек і гэтак далей.

У філармоніі мы ўбачылі фота, дакументальны відэа, фрагменты з кінастужак, музыку да якіх ствараў Мечы-

лаў Вайнберг (а менавіта ён, між іншым, працаваў над му-

"Юныя граціці".

Арыенціры лабірынта

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара

"Унутраны спакой".

Персанальная выстава скульптара Андрэя Астахова "Тайна Мінаўтра" праходзіла ў Галерыі Міхайла Савіцкага. Тэматыка прадстаўленых у экспазіцыі твораў для сучаснага беларускага мастацтва не ўласціва. Андрэй ў адрозненне ад большасці ягоных калегаў, якіх шукаюць на тэрыторыі ў традыцыйна-рэспублікаў Захаду, ведаць Усход. Мне годзі запярэчыць. Што гэта зусім не арыенціры. Маўляў, Кітай, а раней Японія, стала пратрысіла ў сьвятло сьвятла нашай культурнай гісторыі і, адпаведна, нямаю тых, што працуе ва ўсходняй стылістыцы, адпаведваючы запамтам мастацкага рынку. Але Андрэй пайшоў далей — ён "запаў" на Камбоджу. А там і Індыя побач.

У Беларусі мэржыўшыся Маладзёжным палэўм "Дарагу Памэла" амерыканскага драматурга ХХ стагоддзя Джона Патрыка. Матэрыял добра вядомы, а вось рэжысёрская канцэпцыя, зразумела, адрозніваецца ад ранейшых беларускіх паставак.

Надзея БУНЦЭВІЧ

"Дарагая Памэла" не можа быць таннай

Фота Таварыства КАНІМІЦЭВІЧ

Сцэна са спектакля "Дарагая Памэла".

най увершоры, без якой у ранейшай эпохі не абыходзілі ніводны спектакль — ні оперны ці балетны, ні драматычны.

Музыка ў "Дарагой Памэле" многа, яна становіцца сваёсабытным стрыжкам, а пры гэтым у гэтым адытыве музыканты не вынаюць яна пачынае гучаць за некаторы час да акрытыя завесы, і тэя секунды набываюць значэнне паўнаватрас-

наму жывае азначэнне, даленае спектаклю і пазначанае ў афішы, распаўсюджаецца больш на музыку. І ўвогуле становіцца гэтымі "прымакцамі" для шырокай публікі.

Насамрэч спектакль — зусім не пра тое, як наскрэзь XVIII стагоддзя, дзе музыка цалкам суправажала драматычныя дзеянні, У тым жа аркестрам цяка тана "Поры года" Астара П'яцолы. Раз-

рапам "перавыхавала" далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Памэла Маладзёжнага тэатра — іншая. У выкананні заслужанай артысткі Беларусі, таленавітага майстра Наталі Анцішчанка яна ніколі не старая — заагавана прыгаўна, якая імкнецца сваёй швай працягваць тэатру, але літаральна свейшчы прагаскопію, усё больш заўважанай з кожнай сцэнай. У гэтым момант яна становіцца падобнай да вяртэля, што балзвешча па сметніках-памыкай і якой усёс час панірае не зацінаць? Сціпная, але гольная жанчына, зольная ахвараюць сабой дзельна сумнеўна неазаёмна, якія зямлініці ствараюць сям'ю? Хітра бабўлка з відэавачым медыцынскім (а магчыма, і экстраасюрным) зольнасьціям, вымрушана прыкладвацца дурнінай, каб вучыць навакольных рабіць добра? Усе

гэтыя пытанні і вымушалі далучаць п'есу да чароўных каландных гісторыяў, што распавядае пра тое, чого няма і быццам бы не можа быць апырэры, але... здараецца — вядома, у казцы, у апэраце ці блізікі да іх жанраў.

Сярод лістоў, якія паступаюць на рэдакцыйную пошту, на гэты раз найбольш допісаў — пра святкаванне Дня маці, якое адзначаюць на мінулым тыдні ў многіх установах культуры Беларусі. З гэтага, мабыць, і пачнём наш традыцыйны агляд гісьцяў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

УСЁ ПАЧЫНАЕЦЦА З МАМЫ...

У панядзелак, 14 кастрычніка, у **Бабруйскай** ўрачыста адзначалі Дзень маці. Так, у Палацы мастацтваў раённага цэнтры быў праведзены святочны канцэрт “Дарагія нашы мамы” для выхаванцаў Цэнтры карэкцыйна-рэабілітацыйнага навучання і рэабілітацыі. Сваімі цёплымі музычнымі і танцавальнымі віншаваннямі, як адзначае метадyst сэкцера па рабоце сярод дзяцей Палаца мастацтваў Кацірына Крылова, дзяліліся калектывы мастацкай творчасці ўстановаў культуры: вакальная студыя “Крэшчэнда” і яе салістка Ганна Сікорская і Паўліна Малахоўская, салістка падрыхтоўчай групы народнага камернага хору Ульяна Шурына і Валерыя Новікава. А ўсходнім настроем парадвалі ўсіх прысутных салістка студыі арабскага танца “Шахзадэ”: Дарына Смыслова, Маргарыта Скаравон і Валерыя Чытка.

У **Карэлічах**, як піша нам Аксана Януш, 14 кастрычніка ў раённым Цэнтры культуры і народнай творчасці таксама прайшоў святочны канцэрт, прысвечаны Дню маці, пад назвай “Усё пачынаецца з мамы...” Гасцей мерапрыемства чакалі вакальныя і харэаграфічныя нумары ў выкананні настаўнікаў і выхаванцаў Карэліцкай дзіцячай школы мастацтваў, супрацоўнікаў раённага Цэнтры культуры і народнай творчасці. Прыемным сюрпрызам для шматлікай аўдыторыі стала дэфіле шматзетных мам раёна з іх дзецьмі. Бо мамы, як вядома, прыгожыя заўсёды, у любым месцы, у любы час і ў любое надвор’е...

Дзень маці адзначылі таксама ў **Дзятлаўскім** і ў **Ашмянскім раёнах** Гродзенскай вобласці. Так, у Дзятлаўскім раённым Цэнтры культуры і народнай творчасці адбыўся святочны канцэрт “Мама — анёл-ахоўнік мой”, а на сцэне Ашмянскага РЦК у гонар урачыстасці з канцэртнай праграмай выступілі юныя таленты раёна, а таксама былі ўручаны ўзнагароды

Дзень маці і бульбачка-беларусачка

Удзельнікі пленэру ў **Копысі** і вырабы мясцовых майстроў.

тым маці, чые дзеці дабіліся значных поспехаў у вучобе, спорце ды грамадскай дзейнасці.

Да святкаванняў з нагоды Дня маці далучылася і **Шчучынская** раённая бібліятэка імя Цёткі. Як піша нам загалчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Юлія Міхайлава, у Васілішкаўскай сельскай бібліятэцы адбылася гадзіна паэзіі “Усё на свеце ад матуліных рук”, у Жалудкоўскай гарпасялоўскай бібліятэцы для ўдзельніц аматарскага аб’яднання “Незабудка” спяваў народны ансамбль “Сябрына”, а кожная маці атрымала прыгожыя кветкі. У Тур’янскай сельскай бібліятэцы прайшоў вячэрні ўрачыстанне “Яе вялікасць — Маці”, Бахштаўскай сельскай бібліятэцы арганізавала конкурс вершаў “Магуля... Няма слова даражэйшага на свеце”, а ў Шчучынскай дзіцячай бібліятэцы адбылася карусель талентаў “Быць маці, як многа гэта значыць”, дзе кожны ахвочы ўзяў удзел у конкурсе красамоўства “Сама-сама”.

КАФЛЕВЫ ПЛЕНЭР

А цяпер да іншых навін з розных рэгіёнаў Беларусі. Як піша нам Андрэй Стручанка, намеснік дырэктара Віцебскага АМЦНТ, у гарадскім пасёлку **Копысі Ашмянскага раёна** з 9 па 12 кастрычніка адбыліся мерапрыемствы ў межах Міжнароднага пленэру народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. У паселішча, што з’яўна вядомае як цэнтр мастацкага керамічнага мастацтва (з XV стагоддзя мястэчка славілася ўнікальнай керамікай з чырво-

“Чайная читальня” ў **Дзятлаве** сагравае ўсіх наведвальнікаў чаем і душэўнымі размовамі.

най гліны і кафлямі, што ўпрыгожвалі печы ў царскіх палатах маскоўскага Крамля), палізіліцца вопытам і прадэманстравалі сваю творчасць прыехалі 15 майстроў з розных куткоў Беларусі — Бабруйска, Брэста, Быхава, Глыбокага, Дуброўна, Крычава, Лагойска, Салігорска і іншых.

— *Праграма пленэру была даволі насычанай, —* піша аўтар ліста. — *Так, адбыліся выставы работ майстроў народных мастацкіх рамёстваў, выступленні аўтэнтычных фальклорных і аматарскіх калектываў мастацкай творчасці, кірмаш рамёстваў “Ашмянскі кірмаш”, конкурсы і забавляльныя праграмы, семінары па пытаннях аднаўлення, захавання, перамяшчэння і папулярызавання традыцый народнага мастацтва.*

Пазнавальнымі былі таксама і майстар-класы па вырабе кафлі і тэхналогіі маёлкі (гэта такі росліп па сырой форме), што правяла член Саюза мастакоў Беларусі Людміла Кавальчук ды майстар-клас па вырабе свістулк. Акрамя таго, падчас імпрэзы адбыўся конкурс “Гліна спявае”. Па яго выніках па рашэнні журы, што ўзначаліў доктар гістарычных навук, прафесар, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута, былі азначаны пераможцы ў некалькіх намінацыях.

Так, лепшую хатнюю калекцыю прадставіў Сяргей Рымдзедзіа з Шаркаўшчыны. Мікалай Стрэльчанка з Лагойска

стаў першым у намінацыі “Лепшы ганчарны посуд”, а Таццяна Шынкарэва з Оршы — у намінацыі “Лепшы выраб дэкаратыўна-глінянай пластыкі”. Першым месцам у намінацыі “Лепшая гліняная цапка” быў уганараваны Мікалай Пратасеня з Салігорска. Дыпломамі за захаванне і развіццё ганчарскіх традыцый адзначаны Вячаслаў Якавенка (Крычаў), Арыём Фамін (Глыбокае) і Васіль Логвін (Брэст).

Пленэр народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, як піша Андрэй Стручанка, плануецца зрабіць традыцыйным. Што ж, цалкам заканамерны крок, скіраваны на захаванне і папулярызаванне народных рамесніцкіх традыцый Беларусі.

ІМПРЭЗЫ НА ЛЮБЫ ГУСТ

Пяройдзем цяпер да іншых імпрэзаў. “Бульбачка-беларусачка” — так называлася свята, якое днём адбылося ў аграгарадку **Гуды Ліскага раёна**. Прысутныя з цікаўнасцю назіралі за ўдзельнікамі конкурсу “Чый драпік смачнейшы”, дзе спаборнічалі распаднікі аграгарадкаў Дворышча і Гуды, а таксама падтрымлівалі мужчын у конкурсе “Майстар абірання бульбы” ды актыўна адказвалі на пытанні выкарыстання “Шэрая паненачка”.

Вельмі хутка апусцілі міскі “Бульбяных прысмакаў”, якія прыгатавалі работнікі Міноўтаўскага

культура-дасугавага цэнтры, Крупаўскага, Першамайскага, Дварышчанскага дамоў культуры. Танцамі на імпрэзе пацешыў зорны ансамбль “Сонейка” Палаца культуры горада Ліды, а песнямі — народны ансамбль народнай музыкі “Лявоны” з гарадскага пасёлка Воранава.

Яшчэ на першым кастрычніцкім тыдні ў **Карэліцкім** раённым Цэнтры культуры і народнай творчасці прайшоў бал “Восеньскі вальс”. Імпрэза стала яшчэ адной прыемнай нагодай для старэйшага пакалення незабыўна прывесці час і падзей-прым’ерай у межах сёлетняй абласной дэкады “Залаты ўзрост”.

У чытальнай зале **Дзятлаўскай** раённай бібліятэкі 17 кастрычніка адбылася сустрэча з інвалідамі па зроку раённай арганізацыі “БелПІЗ” — свосасоблівы вясенскі вачокры пад назвай “Чайная чытальня”. Сустрэча, як піша нам загалчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі бібліятэкі Вольга Бойка, атрымалася цікавай і займальнай.

— *Усе ўдзельнікі былі актыўнымі і жывірадачнымі, —* распавядае аўтарка допісу. — *Яны не толькі ўважліва слухалі, але і з задавальненнем прынялі ўдзел у конкурсах, спявалі песні, чыталі вершы, жартвалі.*

А вось зусім іншае паводленне ад нашай сталай аўтаркі, спецыяліста Савецкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Мінска Таццяна Бычанок. Яна нагадала нам, што ў перыяд з 16 кастрычніка па 1 лістапада ў Мінску праходзіць пажарна-прафілактычная акцыя “За бяспеку разам!” па папярэджанні пажараў і гібелі людзей ад іх у жыллёвым фондзе ў асенне-зімовы перыяд. Падчас акцыі прадстаўнікі МНС правяраюць супрацьпажарны стан жылля дамоў і кватэр, выступаюць у працэдурных калектывах, а таксама даюць тлумачэнні і рэкамендацыі грамадзянам па павышэнню ўзроўню пажарнай бяспекі жылля.

Яшчэ адна навіна, якая прыйшла да нас з **Бабруйска**. У гарадскім Палацы мастацтваў 9 кастрычніка для дашкольнікаў была зладжана тэатралізаванна-пазнавальная праграма “Светлафорык”. Падчас мерапрыемства, як піша метадyst сэкцера па рабоце сярод дзяцей Палаца мастацтваў Бабруйска Наталія Давідовіч, дзеці з дапамогай гульні і конкурсу замацавалі веды пра паводзіны пешаходаў на дарозе, паўдзельнічалі ў конкурсах “Аўтобус” і “Светлафор”, у якіх яны вучыліся правільна пераходзіць дарогу, засвойвалі сігналы светлафора, вывучылі дарожныя знакі і адгавалі загалкі пра віды транспарту.

У наступным годзе **вёсцы Свяцілавічы (зараз аграгарадок) споўніцца 455 гадоў**. Напэўна, у гонар юбілею гуляні “накрыцьцё” яе не абыякія. І арганізаваць на належным узроўні святочныя мерапрыемствы тут ёсць каму: так меркаваць я стаў пасля таго, як азнаёміўся з дзейнасцю мясцовых устаноў культуры. **Можа быць, у дні урачыстасцяў наведвае гэты населены пункт папулярны артыст тэатра і кіно Антон Макаўскі, унук расійскага акцёра Міхаіла Каплана, што тут нарадзіўся. А пакуль давайце зазірнем сюды мы з вамі...**

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — аграгарадок Свяцілавічы Веткаўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

КАРАЛЕЎСТВА ВОЛЬНАГА ЧАСУ

У вялікім па памеры будынку, у якім размяшчаецца Цэнтр культуры і вольнага часу, халаднавата. Пар з рота не ідзе, але для заняткаў “сядзячых” і працяглага адчування. Праўда, як запэўнівае мяне дырэктар установы Наталія Давыдкіна, чым тэмпература на вуліцы будзе імкнёвай набліжацца да “мінусавай”, тым у яе памяшканні стане прыкметна цяплей: камунальнікі не дадуць ні перавырашчы ў пакой палатна Снежнай каралевы. Ну а я, як тая Герда ў пошуках Каа, апхунься тут, шчыкачыся працай галоўнай установы культуры аграгарадка.

Пасляўчыўся ў Свяцілавічах у 2011-м, Наталія Віктараўна адразу ж прыняла на сябе абавязкі мастацкага кіраўніка ЦКіВЧ, а праз год узначаліла яго. А ў сферу культуры яна ўлілася, скончыўшы школу ў гарадскім пасёлку Карма, калі пасля няўдалай спробы паступіць у Рагачоўскі дзяржаўны пед-агагічны каледж ёй прапанавалі кіраўніцтва адным з сельскіх клубаў. Але ССНУ спадарыні Дамасканавой усё ж скарылася, а менавіта Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў, кваліфікацыя яе — “Рэжысёр народных абрадаў і святаў”.

— І да моманту майто прыходу ў Цэнтр яго дзейнасць была на высокім узроўні, і цяпер марку сваю трымаем, — сцвярджае мая суразмоўніца. — А нашы фарміраванні — іх пятнаццаць і ўсе яны бясплатныя — вядомыя не толькі ў раёне, вобласці і Мінску, але і за мяжой.

Вядуць фарміраванні шэсць чалавек (у штаце ЦКіВЧ лічыцца таксама дзве

Гаючая вада з вытокаў Бацькаўшчыны

Нататкі з нагоды творчай стажыроўкі беларусаў замежжя

Восень — пачатак вучобы не толькі для школьнікаў ці студэнтаў. Менавіта ў гэту пару года, якая, да таго ж, сёлета выдалася на дзвіа цёплай, кіраўнікі беларускіх арганізацый замежжа прыязджаюць у Мінск на традыцыйную творчую стажыроўку. Прычым, не толькі для таго, каб навучыцца нечаму новаму або ўзяць з сабой найноўшыя метадычныя распрацоўкі па розных кірунках мастацкай самадзейнасці, а і каб завязаць новыя ці пацвердзіць сталеыя стасункі са сваімі знаёмцамі-беларусамі, паглядзець па розныя куточки Беларусі, а таксама на дзейнасць шэрага культурных устаноў у розных рэгіёнах нашай краіны. Так што тыдзень, праведзены беларусамі ў Мінску і ў яго ваколіцах, робіцца сапраўды насычаным многімі падзеямі, імпрэзамі і запамінальнымі мерапрыемствамі.

Удзельнікі творчай стажыроўкі ў БДУКІМ.

Выступае Наталля Карчэўская.

Жанна Раманоўская (злева) з калегай з Латвіі.

Людміла Дзёміна з заслужанай узнагародай.

Фота Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧА

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ДВА РАЗЫ НА ГОД

Як распавяла “К” дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольга Антоненка, чарговая творчая стажыроўка кіраўнікоў замежных беларускіх непрафесійных (аматарскіх) калектываў мастацкай творчасці прайшла ў алпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады.

— 3 20 па 26 кастрычніка мы прымаем 20 прадстаўнікоў беларусаў замежжа з Латвіі, Літвы, Польшчы, Расіі, Украіны, Эстоніі, — адзначыла Вольга Антоненка. — Дадам, што з улікам вялікай запатрабаванасці, з 2018 года наш Цэнтр пачаў ладзіць ажно па дзве падобныя творчыя стажыроўкі штогод.

Лекцыйныя і практычныя заняткі, майстар-класы па самых разнастайных відах творчасці, культуры, мастацтве правялі для беларусаў замежжа спецыялісты з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і

пабыту, Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча ды Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур.

— Мне вельмі прыемна першы раз прыехаць на творчую стажыроўку ў Беларусь, — адзначыла кіраўнік фальклорнага ансамбля “Сяброўкі”, старшыня “Беларускага нацыянальна-культурнага таварыства “Сябры” Галіна Варажбіт. — Спадзяюся знайсці тут новых сяброў, а таксама зразумець што-нішто з сакрэтаў народных майстроў Беларусі. Таму што, як кажуць, тэорыя без практыкі зусім мёртвая.

Па словах Галіны Варажбіт, на Чарнігаўшчыне сёння пражывае каля 7 тысяч беларусаў, а ў суполку ўваходзяць больш за 110 чалавек. А адна з задач таварыства — завязаць актыўныя сувязі з Беларуссю. І пачатак гэтай працы, дарчы, ужо заключаны: дзякуючы падтрымцы Пасольства Беларусі ў Украіне, а таксама супрацоўніцтву з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур суполка нядаўна атрымала дзевяць сіэнцічных касцюмаў, шматлікія дапаможнікі і кнігі па традыцыйнай народнай культуры беларусаў.

ПЛЁН НАРОДНАЙ ДЫПЛАМАТЫ

Не магу не згадаць пра адзін, вельмі насычаны падзеямі, дзень творчай стажыроўкі. Так, 22 кастрычніка, у Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў у рамках стажыроўкі адбыўся Міжнародны семінар кіраўнікоў калектываў мастацкай творчасці “Прэзентацыя беларускай нацыянальнай культуры ў краінах замежжа”, у якім узлі ўдзел прадстаўнікі Міністэрства культуры Беларусі, БДУКІМ, Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур, беларусы замежжа і спецыялісты абласных цэнтраў народнай творчасці краіны.

На мерапрыемстве таксама выступіла першы намеснік міністра культуры Беларусі Наталія Карчэўская.

— Вельмі прыемна, што ў інных краінах захоўваюцца беларускія традыцыі, што за мяжой існуюць калектывы з ганаровымі званнямі, — адзначыла падчас сваёй прамовы Наталія Карчэўская. — Жадаюсім удзельнікам Міжнароднага семінара плёну, карыснай работы на ніве нашай беларускай культуры, новых станоўчых уражанняў і поспеху ў працы!

Падчас вандроўкі па Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Таксама Наталія Карчэўская ўручыла юбілейны медаль “Сто год дыпламатычнай службы Беларусі” кіраўніку народнага ансамбля беларускай песні “Купалінка” культурнага Цэнтра “Аўтаград”, старшыні Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Нёман” гарадской акругі Таліяні Людміле Іванаўне Дзёмінай (Расія). Як вядома, названая ўзнагарода ўручаецца не толькі дыпламатам, а і кіраўнікам суполак беларусаў за значны ўклад у развіццё і ўдасканаленне знешнепапярэдняй і знешнеэканамічнай дзей-

насці Рэспублікі Беларусь, прадстаўленне і абарону за мяжой праваў і інтарэсаў Рэспублікі Беларусь, яе грамадзян і юрыдычных асоб.

Як адзначыла “К” Людміла Дзёміна, пры яе арганізацыі, акрамя “Купалінкі”, дзейнічае і дзіцячы ансамбль беларускай музыкі і песні “Зорачкі”. Да таго ж, суполкай праводзяцца “Дажынкі”, святыя беларускай кухні “Калі ласка ў нашу хату”, “Купалле” ды многія іншыя. Акрамя таго, дзейнічае дамова аб супрацоўніцтве з Ваўкавыскім раёнам Гродзенскай вобласці Беларусі. Так што кантакты паміж беларусамі Таліяні

і іхняй радзімай наладжаны даволі трывалыя. І падчас падобных стажыровак яны, натуральна, яшчэ больш умацоўваюцца.

ТВОРЧЫЯ БУДНІ ЗЕМЛЯКОЎ

Пасля завяршэння ўрачыстай часткі семінара пачалася работа яго шматлікіх секцый па розных кірунках мастацкай творчасці. А яшчэ пазней прайшоў круглы стол пад назвай “Прэзентацыя беларускай нацыянальнай культуры за мяжой”, на якім госці з розных краін дзліліся з калегамі сваім вопытам.

Скажам, як распавяла старшыня Даўгаўпілскага беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым”, кіраўнік установы Даўгаўпілскай гарадской думы “Цэнтр беларускай культуры” (Латвія) Жанна Раманоўская, беларусы, што тут жывуць, традыцыйна ладзяць Міжнародны фестываль народнай культуры “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе”, выставы, канцэрты і розныя імпрэзы.

— Можна сказаць, што наш нацыянальна-культурны Цэнтр у Даўгаўпілсе паступова робіцца інфачэнтрам, які дапамагае ўсталяваць міжнародныя сувязі, — адзначыла Жанна Раманоўская. — Так, у Цэнтры заключаны пагадненні аб супрацоўніцтве з устаноўмі культуры Мінска, Браслава, Мёрэў, Полацка, Глыбокага, Смартоні, Зэльвы, Віцебскага раёна, а яшчэ — з Цэнтрам беларускай культуры “Крок” (Вісагінас, Літва)

Пра свой цікавы досвед працы распавяла і старшыня Нарвскага беларускага таварыства “Сябры”, сябар кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Беларусь Людміла Аннус з Эстоніі.

— Нашаму таварыству “Сябры” сёлета, у снежні, споўніцца 20 гадоў, — адзначыла Людміла Аннус. — За гэты час наша праца зрабілася больш заўважнай: ладзім шматлікія мерапрыемствы, кантактуем з генеральным консулствам Беларусі ў Таліне, удзельнічаем ва ўсіх агульнагарадскіх святах у Нарве, а таксама ладзім свае акцыі ў многіх паселішчах Эстоніі. Акрамя таго, актыўна сябруем з горадам-пабрацімам Нарвы — беларускім Барысавам, выступалі там са сваімі канцэртамі і вельмі ўспешаны гэтым наладжаным партнёрам.

Дарэчы, не забываюць нашы землякі і пра турыстычны складнік супрацоўніцтва з Беларуссю: па словах Людмілы Аннус, суполка “Сябры” з 2012-га ладзіць экскурсійныя паездкі на Радзіму. За гэты час шмат тургруп, у складзе якіх былі як выхадцы з Беларусі, так і эстонцы-нарыянне, пабывалі ў нашай краіне па маршруце Мінск — Хатынь — Дудуткі — Мір — Нясвіж — Барысаў. Такім чынам, Беларусь для многіх беларусаў Эстоніі стала больш блізкай і роднай...

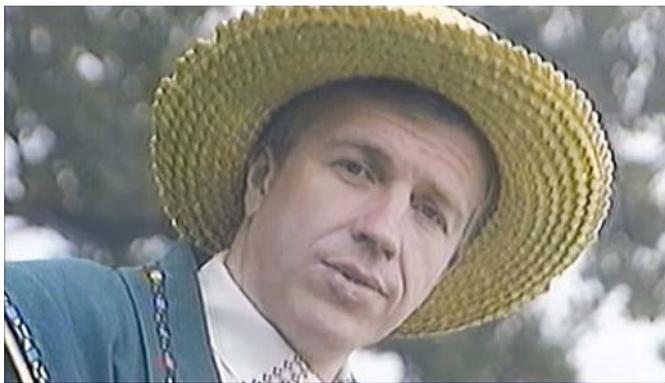

Напрыканцы дадам, што 23 кастрычніка беларусы замежжа пабывалі на экскурсіі ў Беларускаму дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту. А 24 кастрычніка прадстаўнікі суполка наведвалі арганізацыю культуры Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Для гэтых былі зладжаны майстар-класы мясцовых кіраўнікоў творчых калектываў у Ракаўскім цэнтры народнай творчасці ды Івянцкім музеі традыцыйнай культуры.

Пасля заканчэння ўсіх мерапрыемстваў творчай стажыроўкі гасцям былі ўручаны сертыфікаты аб праходжанні навучання. Кіраўнік РЦНК Вольга Антоненка выказала надзею, што атрыманая веды абавязкова спатрэбяцца сёлетнім “курсантам” у іх дзейнасці. А каб лягчэй было перадаваць гэты “багаж” сябрам, кожны атрымаў флэшку з запісанымі на ёй лекцыйным матэрыялам, практычнымі ўрокамі ды майстар-класамі, а таксама абмяняўся сваімі кантактамі не толькі з прадстаўніцамі арганізацый культуры Беларусі, але і з калегамі з розных краін свету. Усё гэта, як спадзяюцца арганізатары творчай стажыроўкі, значна паспрыяе таму, каб гаючая вада беларускай культуры “жывіла” і спрыяла ў дзейнасці беларусам, якія жыюць далёка за межамі сваёй Айчыны.

“Дзякуй Богу, што ў беларускай песеннай культуры была такая выдатная асоба!” — гэтымі словамі дырыжор Міхаіл Казінец завяршыў праграму Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя І. Жыновіча на канцэрце “Успамінаючы Якава Навуменку”, што праішоў на сцэне Белдзяржфілармоніі 22 кастрычніка.

Надзея КУДРЭЙКА

Родны для ўсіх Якаў Навуменка

Фота Юліі ЗАДАРЖАННАЙ

Канцэрт адбыўся з ініцыятывы аркестра, у якім Якаў Навуменка працаваў апошнія гады свайго жыцця, дзе быў вядучым салістам, дзе яго цанілі і любілі, і дзе замяны яму, падобна, дагэтуль і не знайшлося. Ды й не толькі ў аркестры — ва ўсёй нашай музыцы, думам, спеваку няма замяны — чым больш часу мінае, тым больш відавочным гэта робіцца. І за тры сем гадоў, як Якава Навуменкі з намі няма, я неаднойчы давала сябе на думцы — мала, рэдка яго згадваюць, не прысвячаюць фільмы, канцэртныя праграмы, не святкуюць гучна юбілей. Так, аркестр імя Жыновіча ў 2013-м ладзіў усё ў той жа філармоніі канцэрт, праз год пасля смерці артыста. А сёлета яшчэ ўнесу — было 60-годдзе Якава Навуменкі, і яно прайшло амаль нездаўважна. Удава артыста Ала Навуменка, якая многа гадоў працавала рэжысёрам на тэлебачанні, кажа, што проста няма рухавца, які будзе ўсё гэта прасоўваць, пастаянна нагадваць і арганізоўваць, а яна сама не той чалавек — і боль страты не спіх, і сціпласць не

дазваляе. Загінуў Якаў Навуменка ў 2012-м ад рук выпадковага мініка ў Севастопалі, незадоўга да гэтага атрымаў званне Народнага артыста Беларусі, меў вялікую армію прыхільнікаў, будаваў розныя планы — быў адданы не проста музыцы, і нават не проста песні — а беларускай імя.

Але аркестр імя Жыновіча не забыўся на 60-гадовы юбілей, проста заплаваў канцэрт на восень. Дарэчы, складалася праграма з дзвюх частак, у першай — выступленне аркестра і яго салістаў, у другой — ансамбля народнай музыкі “Бяседа”, адным са стваральнікаў якога ў свой час быў Якаў Навуменка і ў якім ён захоплена прасоўваў менавіта беларускую народную песню. З часоў, калі спявак быў і голасам, і тварам, і ідэйным натхняльнікам “Бяседы” калектыву, канешне, моцна змяніўся. Другое аддзяленне праграмы “Успамінаючы Якава Навуменку” прайшоў пад фанэраму мінус алзін і з сінтэтычнымі рытмамі, і рэпертуарам мала было звязана з пампюшчым спевакам. За выключэннем моманту, калі саліст ансамбля а-капэльна выканаў народную баладу “Што ж ты, салавей” —

якую спяваў і сам Якаў. А напрыканцы кампазітар, мастацкі кіраўнік “Бяседы” Леанід Захлеўны сказаў шчырыя і вельмі пранікнёныя словы пра свайго колішняга калегу і расчуліўся да слёз. На гэтай кранальнай ноце канцэрт скончыўся.

А пачынаў вечар аркестр імя Жыновіча прэм’ерай у гонар Якава Навуменкі — прагучала фантазія Аляксандра Крамка на тэмы рок-оперы Эндру Лойла Уэбера “Ісус Хрыстос суперстар”, нумар выклікаў працяглыя апладысменты. Далей вакалісты аркестра Андрэй Коласаў, Ігар Задарожны, Анастасія Рачыцкая і Наталія Брацлоўская выканалі песні з рэпертуару Якава Навуменкі, у тым ліку тыя, што ён напісаў для іншых артыстаў — у яго аўтарскіх твораў таксама выразная беларуская інтанацыя, часта многа гумару, але няма пошласці. Ёй не дазваляла праяўляцца сама асоба чалавека - інтэлігентнага, глыбокага, дзе за знешняй усмешлівацю, проста сонечным абаяннем і вобразам блізкага і зразумелага так званым простым слухачам артыста хавалася сур’ёзная духоўная работа. Якаў Навуменка быў і пранізлівым ліры-

кам, і нават стваральнікам патэтычных, гімнавага характару твораў. Напрыклад, адной з лепшых песень яго аўтарства я лічу твор на верш Рыгора Барадзіна “Колькі год Беларусі”, які выконваўся калісьці ў аркестры пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга, але потым чамусьці забыўся. Не прагучала песня і на гэты раз. Дарэчы, як і многія іншыя, папулярныя ў слухачоў, бо такіх у Якава Навуменкі было вельмі многа. Але паслухалі мы і “Зорачка мая” Леаніда Захлеўнага на словы Уладзіміра Карызыны — у свой час самую папулярную песню на Беларускаму радыё, гэта быў дуэт з Наталіяй Раманскай, і “Край мой крынічны” Васіля Кандрасюка на словы Пятра Ламана, і “Кума” Алега Молчана на народныя словы, і песні аўтарства самога Якава Навуменкі. Дзве з іх выканала Надзея Мікуліч, для якой яны і былі напісаныя, і сарвала, як кажуць, шквал апладысментуў. Дарэчы, па абанні на сцэне, па здольнасці быць для слухачоў сваёй менавіта Надзею Мікуліч можна параўнаць з Якавам. Паэт-песеннік Валянціна Паліканіна прачытала “Прысвячэнне Якаву Навуменку”, і

таксама паэтычным радком сказала “...был как родной для всех”.

Не Якаў, а Яша — так часцей за ўсё называлі артыста і калі згадвалі яго ў гэты вечар, згадвалі як свайго блізкага. Для жонкі ж ён быў Ясенька. Ала Навуменка прысутнічала на канцэрце, і як усё ў зале, не магла стрымаць слёз, калі загучаў голас самога Які — ён спяваў “Колькі ў небе зор” у жывым суправаджэнні аркестра: Міхаіл Казінец дырыжыраваў, музыканты ігралі, а Яша быццам бы проста адыйшоў за кулісы.

“Творчыя пуцявіны Якава Навуменкі атры-

маўся настолькі сучаснымі інструментальнаму голасу аркестра, што наш саюз быў нібы прадказаным часам. Песня Якава абуджала самыя цеплыя душэўныя ўспаміны, сарвала слухача паэтычнасцю і роздумам”, — кажа мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Міхаіл Казінец. Нечакана трагічна саюз гэты склаўся ў самым канцы жыцця артыста, якое ён прысвяціў песні, прычым, паўтарыў — беларускай песні. І ў Нацыянальным акадэмічным народным хоры, і ў ансамблях “Свята” і “Бяседа” шанавалася і адраджалася народная музыка, у далейшай сольнай дзейнасці ці ў складзе аркестраў Якава заўсёды выбіраліся беларускія вершы, беларускія мелодыі. Ён нават пачаў праект па стварэнні электроннай бібліятэкі беларускіх песень. Усю яго музычную спадчыну можна спяваць і сёння, і заўтра, малымі галасамі і з сучаснымі аранжыроўкамі, бо ёсць і сэнс, і мелодыя, і беларуская душа. І як бы было выдатна, калі б і Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі, у якім Якаў Навуменка бліскава адпрацаваў 9 гадоў, таксама стварыў песенную праграму памяці народнага артыста.

Телеканал “Беларусь 3” паказаў дзве часткі канцэрта “Успамінаючы Якава Навуменку” 27 кастрычніка і 17 лістапада.

К

К

Таямніцы роду Рэйтанаў

(Працяг.
Пачатак у № 42.)

У гэтай серыі нашай сямейнай сагі гаворка пойдзе найперш пра сям'ю малодшага брата Тадэвуша Рэйтана — Міхала. Менавіта дзякуючы яму род не толькі не прыпыніўся, але ўзбагаціў нашу гісторыю цэлым шэрагам выбітных асобаў. Зрэшты, пра ўсё — у храналагічным парадку. Хай і з частымі адступленнямі.

ЗАВОЧНЫ КУМ

Пасля шлюбу Дамінік і Тарэза Рэйтаны аселі ў Грушаўцы стала. Цешыў вока новы палац, які перад вяселлем пабудавуў Дамінік, і які быў годны, каб прымаць не толькі роўных па статусу шляхцоў, але і саміх князёў Радзівілаў. Яны не раз бывалі ў Грушаўцы, “у мілых Рэйтанаў”. І нават больш за тое — час ад часу выкарыстоўвалі палашык як штаб-квартиру, дзе вырашаліся лёсы ВКЛ! Пра гэта сведчаць, скажам, лісты Францішкі Уршулі Радзівіла да свайго мужа — Рыбанькі.

Таму малыя “рэйтаняты” маглі з дзяцінства назіраць некаранаваных каралёў сваёй зямлі. Бачыў іх вядома, і Тадэвуш, які, будучы галоўным нашчадкам клясы, мусіў па ім пераняць рэй у “рэйтанаўскай партыі” пры нясвіжскім двары. І, безумоўна, асабліва цешыліся з такіх візітаў малыя Міхал і Барбара. І вось з якой нагоды.

“У год Гасподні 1743, 5 снежня, я, Бенедыкт Нарціцкі, ляхавіцкі пробішч, ахрысціў дзіця на імя Міхал Ксаверый, сына яснавельможнага Дамініка, наваградскага стражніка, і вельможнай пані Тэрэзы Валдаковічаўны, законных сужэнцаў. Хроснымі былі: яго вялікасць пан Міхал Радзівілі, віленскі ваявода, і вельможная пані Юстына Рдултоўская, наваградская суддэвая. Сведкі: найяснейшы пан Юрый Салега, мсціслаўскі ваявода, і яго вялікасцю Францішкі Радзівілавай, віленскай ваяводзінай. З двара Грушаўкі”.

Дарэчы, пра назоў маэнтка. У сотнях знойдзеных мною дакументаў на самых розных мовах ён пісаўся менавіта так — Hruszowka, Грушевка, Грушаўка. А не Грашоўка ці яшчэ неяк.

Як мы бачым з гэтай метрыкі, хросным бацькам (кумам) Міхала стаў ніхто іншы, як сябра і патрон Дамініка Рэйтана — князь Радзівілі. Але тут выяўляецца яшчэ адна акалічнасць: як сведчаць дакументы, у гэты момант князь адсутнічаў у краіне, таму кумам ён стаў завочна. А вось яго жонка, “заснава-

льніца беларускага тэатра” Уршуля Радзівілі, на хросце прысутнічала ў якасці асістэнткі. Кумой стала Юстына Рдултоўская, жонка наваградскага гродскага судзі Антона Рдултоўскага. Цікава, што адзін з іх сыноў — Яхухім — згуляе ў нашай гісторыі выключна важную ролю. Але пра гэта пазней.

Што ж датычыцца Барбары, то на дапаўненні яе хросці (нарадзілася яна ў 1746 годзе) 29 траўня 1747 года, разам з кумой, якой стала Францішка Радзівілі, прысутнічалі ў якасці сведкаў яе дзеці. Быў сярод іх і яшчэ малы князь Караль Станіслаў, да якога пазней прылепіцца мянушка “Пане Каханку”!

Ды, нягледзячы на такія выбітныя “заступнікі”, дзяўчынка неўзабаве памерла.

Сярод сыноў Дамініка Рэйтана Міхал быў самым шчаслівым. Ён атрымаў добрую адукацыю ў варшаўскім калегіуме тэатынаў, шчасліва пазбегнуў праз малыя гады ўдзелу ў палітычных закатах Барскай канфедэрацыі, зрабіў выдатную грамадскую кар’еру, быў двойчы жанаты. Ад першай жонкі, Ганараты з Багдановічаў, з якой ён ажаніўся 28 кастрычніка 1777 года, меў чатырох сыноў — Казіміра (1778), Тадэвуша-Маўрыцыя (1780 — 1860), Станіслава-Карла (1781 — пасля 1765), Дамініка (1783 — 1851) — і дачку Ганну (1782 ці 1785 — 1857, Парыж).

Пасля смерці Ганараты ў 1796 годзе Міхал ажаніўся з удавой свайго брата Язэпа — Людэвіцы з Касініскай, якая ўжо меля дзювох дачок — Саламею (1792) і Элеанору (1796).

ВЫБІТНЫЯ НАШЧАДКІ

Калі б Міхал Рэйтан не памёр у 1809 годзе, то ён бы вельмі цешыўся з таго, якімі годнымі людзьмі выраслі яго дзеці. Напрыклад, Тадэвуш, які нарадзіўся адразу пасля смерці свайго ўжо на той момант сусветнавядомага цэцкі і ў гонар якога атрымаў сваё імя.

Імя “Тадэвуша II” згадуў наваградчанін Аляксандр Ваўшкі — сябра кампазітара Станіслава Манюшкі, які адразу пасля смерці апошняга напісаў яго першую кнігу-біяграфію, што дасюль карыстаецца заслужанай увагай манюшказнаўцаў. Апісваючы нетрывіяльны для пачатку XIX стагоддзя прамадскі ўчынак Дамініка Манюшкі — які, насуперак волі сям’і і атачэння, фактычна скасаваў прыгон у сваім маёнтку, разраў сялянам зямлю і пабудавуў дзве агра-мяснiчныя школы для мясцовай дзятвы, Ваўшкі дадаў наступнае: “Амаль адначасо-

Частка II. Менск — Парыж

Малюнак Напалеона Орды.

Станіслаў Рэйтан.

У вызваленнай Грушаўцы. Мастак — Алясь Родзін.

ва з Дамінікам Манюшкам, а нават на некалькі гадоў раней, быў у Літве сумленны грамадзянін, які адчуваў неабходнасць вызвалення і выхавання сялян, але яму на першым кроку замаячана сям’я, з засяроджэння сямейнай маёмасці, паставіла такія перепрады адольныя перашкоды, што ніколі сваіх мараў ён не здолеў ажыццявіць. Гэта быў Тадэвуш Рэйтан (пляменнік слуга-нага Тадэвуша). Я пазнаёміўся з ім каля 1850 года, у маёнтку Слаўкавічы (Бабружскі павет) дзе неўзабаве і памёр ужо ў старым веку. Пасторыя гэтага неверагоднага чалавека з’яўляецца надзвычай цікавай і поўнай нават крiмінальных таямніцтваў, якія дазвольць жывуць толькі ў вусных паданнях і якія, напэўна, ужо ніколі не павячача свету Божага”. (“Пераклад Камілы Янушкевіч” — зацверджана аўтарам).

Спраўды, гісторыя жыцця слугаўка харужага Тадэвуша II Рэйтана даволі цікавая. У выніку спробу прымяніць на практыцы свае перадавыя

погляды, ён быў абвешчаны “псіхічна хворым” і ўзяты пад апеку сваімі братамі. Магчыма, да гэтага далалася і нешта крiмінальнае, але праца па раз’яшчэнні гэтай таямніцы яшчэ не распачалася.

Таму пакуль што значна адно: цікава, што з такім самым непрыняццем шляхецкіх намераў сутыкнуліся не толькі Манюшка і Рэйтан, але і вядомы нам з уроку беларускай літаратуры паэт Аляксандр Абуховіч. Пра гэта піша вядомы даследчык Геннадзь Кісліў у сваёй кнізе “Пачынальнікі”.

КІРАСІР-ПІСЬМЕННІК

У свой час у публікацыі “Нобіль не ўзяты на аловак” я ўжо распавядаў пра Станіслава-Карла Рэйтана. Імя гэтага былога вайскоўца, уральніка і нарэшце, пісьменніка павінна ўпрыгожыць спіс выбітных беларускіх літаратараў сяродзіны XIX стагоддзя. І па праве заняць месца паміж Адамам Мі-

кевічам, Генрыкам Равускім (Жавускім), Ігнатам Хольц-буў і Ігнатам Яшкоўскім, чые жыццяпісы добра рапрацаваныя, а творы даўно перакладзеныя на беларускую мову. Зрэшты, частка праграмы па папулярнасці гэтага аўтара ўжо выкананая. Нарыс ягонага жыцця прадстаўлены не толькі чытачам “К”, але і ў юбілейным, пятым, нумары альманаха “Тэксты”. Застаецца ж усёго нічога — перакладзі на беларускую мову тры апавесці і расчытаць адзін рукапіс. Магу запэўніць, што чытво будзе годнае экранізацыі — асабліва “Пан Марцін Квеч”, дзе яго адыбаваюца ў Слуцку і наваколлі.

НАПАЛЕОНАЎСКИ МАЁР

Малодшы брат Станіслава Дамініка Рэйтана таксама абраў кар’еру вайскоўца. Але кар’ера ў іх развівалася па-рознаму. Станіслаў спыраша пастануў на расійскую вайсковую службу, потым

выйшаў у адстаўку, а ў 1812 годзе далучыўся да 20-га ўланскага палка новастворанага войска ВКЛ і разам з Напалеонам рушыў на Маскву. Дамінік пайшоў іншым шляхам. У 1807 годзе ён перайшоў праз Неман у Польшчу і ўступіў у легіён Генрыка Дамброўскага. Маладога і спрытнага вайскоўца заўважылі і ўзнагародзілі — пасля шматлікіх баёў, у якіх ён адзначыўся мужнасцю. Да вайны 1812-га ён пайшоў ужо ў чыне капітана. А паколькі войска Напалеона тады з’яўлялася “мультыкультурным”, і гаварылі ў ім на самых розных мовах, то добры афіцэр-папілот там былі запатрабаваныя. Як выявілася, гэтым патрабаванню (акрамя валодання нямецкай, на якой ён мог сказаць літаральна пару сказаў) цалкам адпавядаў Дамінік. Таму яго адкамандзіравалі ў Генеральны штаб Вялікай арміі.

Разам з будучым “польскім Мальерам” — драматургам Аляксандрам Фрэдрам — Дамінік Рэйтан прайшоў усю вайсковую кампанію 1812 — 1814 года. То-бок, да Масквы і назад, аж да Фантэнбля. Дзе, страціўшы веру ў перамогу, Напалеон вырашыў звесці рахункі з жыццём — але няўдала.

Гэта быў важны дзень і для Дамініка Рэйтана — аднак па другой прычыне. Дзякуючы кур’ёзнаму выпадку, адыблася яго сустрэча са сваім далёкім сваяком, імя якога на радзіме ўжо не грывела, але раз-пораз згадвалася пішком. Пра тое, у якіх варунах адыбывалася гэтая сустрэча, напісалі ў сваіх успамінах саслужыўцы Дамініка Рэйтана.

Пакуль Напалеон перарываў экзістэнцыйны крызіс, простая вайсковыя фуражыры рабілі сваю справу: здабывалі па наваколлі вёсках спажыву для копей. За абрабаваных сялян заступіўся нейкі стары мужчына з афіцэрскай выправай. Як раптам высветлілася, ім аказаўся сам генерал Тадэвуш Касцюшка — дачка, траюродны брат другога нашага героя Тадэвуша Рэйтана.

Неўзабаве Напалеон падпісаў капітуляцыю. Удзельнікі вайны атрымалі ад царскага ўраду Аляксандра І амністыю. Прайшло колькі часу — і ўжо падпалкоўнік Дамінік Рэйтан вырнуўся ў Грушаўку. Ажаніўся ён з Сафіяй, дачкай менскага Віцэ-губернатара Людвіка Кармінскага. Неверагодна, але факт: маці Сафіі пахозіла з вядомага англійскага роду банкіраў фон Тэпераў...

Таму жыццё ў правініцы, якое крыву не даявала па ўзроўні насычанасці культурнымі падзеямі да губернскага Менска, а таксама больш выгодна партыя, прывяла да разрыву Сафіі з Дамінікам і яе пайторнага шлюбу з Рудольфам Пішчалам. Які выйграў падрад на

будаўніцтва тыповай расійскай вязніцы і “Узв’яз” у цэнтры Менска знакамітую “Вадаларку”. Але, паўторны шлюб так і не дапамог “разлучніку” Рудольфу абзавесціся нашчадкамі. І гэты старабы род на ім завершыўся.

Да разрыву адносінаў з жонкай Дамінік стаў башкам Барбары, Алены, Аляксандра (пражыў азізін год) і Стафана. З усіх шматлікіх Рэйтанаў толькі Стафан удалося працягнуць род памячы, дый тое на адно “калена”. Ягоны сын Язэп Рэйтан беспатомным памер у 1910 годзе ад сухотаў.

Але гэта будзе яшчэ далёка наперадзе. А пакуль Дамінік уваходзіць у склад спускага “Попечительского комитета о бедных”, а ў 1830 — 1835 гадах становіцца ледзь не галоўным фундатарам будаўніцтва новай камяніцы для легендарнай Слуцкай гімназіі (захаваўся яна да нашых дзён). Вучыліся ў ёй такія асобы, як Эдвард Вайніловіч, Адам Плуг (Антон Пяткевіч), Уладзіслаў Сыракомля (Людвیک Кандраціў).

Памёр Дамінік у паважных гадах, 1 лістапада 1851 года, і спачыў у родавым пахаванні Рэйтанаў на ляхавіцкіх могілках. Побач з башкам Міхалам, дзядзькамі Язэпам і Станіславам. Тут жа ў 1863 годзе ляжаў зямлю і ягоны сын Стафан, а праз некалькі месяцаў — і ягоная жонка Марыяна з Несялюскіх. Дзеці іх будуць узятыя ў апеку баронамі Гартынгамі...

І завершым мы гэтую частку апавяданням пра сястру Дамініка Ганну, якая ў 1810 годзе пабралася шлюбам з падпалкоўнікам 8-га пяхотнага палка польскіх войскаў Каралем Мікалаем Герычам. Іх адзіны сын Эдвард, які нарадзіўся ў 1811-м, будучы выхаваным у патрыятычным духу, у 1830 годзе далучыўся да паўстання і ў чыне падпаручніка ваяваў у складзе корпусна генерала Юзафа Двурніцкага. Пасля паразы паўстання ён апынуўся ў Галіцыі, адкуль эміграваў у Францыю. Услед за ім праз нейкі час рушыла і яго маці-ўдава, бо маёмасць іх была канфіскаваная. Апынуўшыся ў Францыі, Ганна Герыч пачала пісаць мемуары, якія для нас з’яўляюцца архі-каштоўнымі. Бо ў іх апісаваная жывая гісторыя Беларусі XIX стагоддзя, гісторыя роду Рэйтанаў ад першай асобы. Частка з іх перакладзена на беларускую мову і надрукавана. Але другая частка застаецца ў рукапісе — пакуль яшчэ нерасчытаным і перакладзеным. Зрэшты, над ім цяпер працуе папулярная тэатарка асобы Ганны Герыч, беларускі гісторык Вольга Гарбачова.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

Заканчэнне —
у наступных нумарах “К”.

Канал Грыбаедава, 88. Студыя “Белгоскіно”.

Чалавек з канала Грыбаедава

Да 95-годдзя беларускага кіно

Краіна, якая не мае ўласнай кінавытворчасці, сваё, так бы мовіць, кінарэвіцё пачынае, вядома ж, з пракуты. Такой краінай на сумежжы XIX і XX стагоддзяў была царская Расія. Замежныя кінааператары здымалі тут значныя падзеі: каранацыю Мікалая II, Порт-Артур у Расійска-японскую вайну, паўстанне на браняносьцы “Пацёмкін”. У першых кінатэатрах гарадоў будучай Беларусі дэманстравалася гэтая хроніка і мастацкія стужкі. Але пракат — не вытворчасць. Таму пачнём адлік гісторыі з даты, калі была зроблена

ПЕРШАЯ СПРОБА СТВАРЭННЯ НАЦЫЯНАЛЬНАГА КІНАМАТОГРАФА

Іх было некалькі — амбіцыйных, але няўдалых. Бо пачыналі звычайна і не з таго: са стварэння чынавенскага апарата, а не з вытворчай базы, творчых задан і адпаведных кадраў.

Так было ў 1920-м: кінафотасекцыя ў Віцебску на канфіскаванай два гады таму ў “буржуі” апаратуры здымала для Заходняй Дзвіны часткі Чырвонай Арміі. Але ні досведу, ні сродкаў апрацоўкі адзнятай стужкі не было.

Так сталася і ў 1922-м, калі найперш стварылі “кіраўнічы орган”: Упраўленне па справах кінамаграфіі “Кінарэспбел”. Орган праіснаваў каля года без вытворчай базы, а потым яго ліквідавалі.

Так было з узніклай у траўні 1924 года новай арганізацыяй “Беларускае пралеткіно”. Ізноў: ні кадраў, ні базы. Знікла і яна.

Аднак перад балшывіцкай уладай Беларусі красавалі так і не выкаранены дасюль ленінскі завет: “Пакуль насельніцтва ў масе сваёй неписьменнае, з усіх мастацтваў для нас найважнейшым з’яўляецца кіно і цырк”.

Цытуючы правадыра, сёння звычайна апус-

каюць першую — да коскі — частку закліка і апошнія слова.

Але вось, згодна з рашэннямі XIII з’езда РКП(б), Саўнаркам БССР 17 снежня 1924 года выдае пастанову “Аб урэгуляванні кінасправы ў БССР”. Дзе пастанавілі:

1. *Арганізаваць пры НКК БССР Упраўленне па справах кіно (Белдзяржкіно), якому належыць дзейнічаць ва ўмовах гаспадарчага разліку з правамі юрыдычнай асобы.*

2. *Прадставіць Упраўленню па справах кіно манопольнае права на пракат кінафільмаў па ўсёй тэрыторыі БССР.*

Пастанова не прадугледжвала адступлення — яе трэба выконваць, патрэбны канкрэтныя захады. Улічваючы папярэднія няўдалыя спробы, іх зрабілі.

Вось таму ад 17 снежня 1924 года беларускае кіно і адлічвае сваю гісторыю, замацаваўшы гэтую дату як прафесійнае свята.

Але ў Мінску ангараў для здымачных павільёнаў так і не з’явілася — як і абсталявання для вытворчага працэсу. А капрызліва творцы ехалі у сталіцу Беларусі адмовіліся, дазнаўшыся,

што адпаведных кватэр не прадугледжана, таму жыць ім давядзецца ў гатэлі “Еўропа”. Аб’яранні засяліць іх у локсы ход справы не змяніла.

Цяпер ужо не дазнацца, каму ў галаву прыйшла святлая думка абсталяваць студыю “Белдзяржкіно” ў Ленінградзе: і спусцельх барскіх палацаў там досьць, і тэхніку можна пазычыць, а з кадрамі ўвогуле праблемы няма. Так і вырашылі.

шырэнне сеткі кінатэатраў па ўсім СССР — у тым ліку, і ў Беларусі.

...І НА ВУЛІЦЫ МЯСНІЦКАЙ

Перадгісторыя такая. У Віцебску першыя сеансы прайшлі ў 1898 годзе, у Гомелі годам пазней, у памяшканні чыгуначнай школы. У тыя часы кіно ў нас круцілі ў якіх-загодна прыёмных залах. Але ў 1911 годзе ў Гомелі адкрылі кінатэатр “Художес-

каватар — пякельная машына за Брэсцкім вакзалам”, “Пажар у Мінску на паліцэйскай вуліцы”, “Манёўры МВГО” — Мясцовай супрацьпаветранай абароны, якая з’явілася ўжо пасля пачатку вайны.

Другі “хворы на кіно” — уладальнік залы “Мадэрн” Фрумкін — таксама здымаў. Сюжэты: з жыцця яўрэяў у Беларусі.

І вось, апрача прывазных стужак, тутэйшая публіка магла бачыць

Уладзімір Корш-Саблін падчас здымак фільма “Першы ўзвод”. 1933 год.

У “КРЫВЫМ ЛЮСТРЫ”

Ад заснавання і на ўсе даваенныя гады беларуская студыя абсталявалася ў Ленінградзе.

Ёй аддалі шыкоўнае памяшканне ў цэнтры горада: былы тэатр “Крывое люстра”, цяперашні адрас — Канал Грыбаедава № 88 — 90. Сёння там аб’яднанне Ленкантэрт.

Першая кіназдымка адбылася ў Мінску на ўрачыстасцях з нагоды 1 траўня 1925 года, затым зафіксавалі VII Усебеларускі з’езд Саветаў, услед за ім — IX з’езд КП(б) Б, 2-ю сесію ЦВК БССР, адкрыццё Сельгаскадэміі ў Горках. Адзняты матэрыял для праекта і друку пракатных копіяў вазілі, вядома ж, на базу — у Ленінград.

А першымі фільмамі, што выпусціла “Белдзяржкіно”, сталіся кінаанарысы 1925 года “У здаровым целе — здаровы дух” і “Беларуская вёска”, а праз пару гадоў — “Калгас”.

Стварэнне ўласных фільмаў, натуральна, пацягнула за сабой па-

твенны”, — здаецца, першы ў Беларусі.

У Гародні напярэдадні Першай Сусветнай вайны адстаўны штабс-капітан Манаствырскі прадставіў уладам горада праект пабудовы “для ўладкавання кінамаграфіі”. Двухпавярховы цагляны кінатэатр назвалі неак незразумела: “Эдэн”.

Ён існуе і сёння. З пасляваенных гадоў называецца “Чырвоная зорка” — “зорачка” панаходнаму. Яго стогадовая гісторыя адлюстраваная на музейных стэндах у фае. Шмат гістарычных дакументаў, фота і асабістых рэчаў заснавальніка перадалі нашчадкі Манаствырскага, які жывуць у Гародні і сёння.

Дырэктар “Зорачкі” Жэні Баглык разам з супрацоўнікамі нястомна папаўняе выставу-музей, рупліва збіраючы ўсё новае экспанаты.

Я ў юнацтве быў тут сваім чалавекам у будцы кінамаехаікаў. У перапынках паміж сеансамі мне дазвалялі гасіць святло, і я, адмацаўшы кінастужку, пераздымаў на негатыўную фотастужку кадрыкі з выявай улюбёных актэраў. Затым дома іх павялічваў і друкаваў на фотопяперу: збіраўся пісаць сусветную гісторыю кіно...

“Зорачка” — мой першы кінаўніверсітэт.

ХВОРЫЯ НА КІНО

Першым кінатэатрам у Мінску ў 1900-м годзе стаў “Люзіён”. Праіснаваўшы дзевяць гадоў, ён згарэў, пасля чаго ў кінатэатрах дзяжурны пажарнікі, а гледзачам забаранілі смаліць.

Уладальнік тае залы Рыхард Штрэмэр займаўся, да таго ж, і здымкамі. Ён паказваў свае кароткаметражкі: “Экс-

на экраных і свае: “Палёты авіятара Утачка над Камароўскім полем у Мінску”, “Крушэнне цягніка на станцыі Руднікі”, “Цар палюе ў Белаважскай пушчы”.

Напачатку XX стагоддзя ў Беларусі дзейнічалі 56 кінатэатраў.

Улічваючы вялікую колькасць непісьменных гледзачоў, тытры фільмаў чыталі гучнагалося “засывалі”, часам перакрываючы ігру тапёра — п’яніна гучала абавязкова.

Як і ў якой атмасферы ствараліся першыя нямыя ленты, узноўлена Мікітай Міхалковым у фільме “Рабыня гуханя”.

ПРАЗ РУКАННЕ АД ПРАТАЗАНАВА

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі класік расійскага кіно рэжысёр Якаў Пратазанаў разам з вялікім шэрагам паліцэйскага эміграваў. Але неўзабаве вярнуўся і стаў класікам савецкага кіно, зняўшы “41-шы” з Адай Войцк і Ковалем-Самборскім, “Безпасажніку” з Нінай Алісавай, “Насралдін у Бухары” з Львом Свердловіным.

У кніцы пра рэжысёра ў ўбачыў фота рабочага моманту здымак “41-шы”. Сярод скал — два ягоныя цалкам аголеныя асістэнты: Юлій Райзман і Леў Голуб.

На фільмах Льва Уладзіміравіча “Міколкапаравоз” і “Дзюччынка шукае бацьку” я працаваў памочнікам. Голуб у маладосці паіскаў руюку мэтра, а ў пажылым веку — маю, падлетка. Значыцца, я — праз адно руканне ад Пратазанава.

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы:
■ Міжнародны выставачны праект "Надзя. Да 115-годдзя з дня нараджэння Надзеі Хадасевіч" — да 24 лістапада.
■ Выстава твораў Мікалая Мішчанкі "Шляхам творчасці" — да 27 кастрычніка.
■ Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Рамесная сладчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султана Аман — да 19 студзеня 2020 года.
■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — з 1 лістапада да 10 студзеня 2020-га.
■ Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019) — да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ МАСТКОВНАЎ КУЛЬТУРА У МАСТАЦТВА І ПАЛЮВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.". Выстава работ графіка Дзмітрыя Шапавалава "Нарысы з мінулага" — да 8 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаллячэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старая Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестарынная акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет

У МІНСКУ ГАЗЕТА "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.
кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Праспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Даўна і навізна. Рускае ювелірнае мастацтва XVIII стагоддзя" — да 6 лістапада.
■ Выстава "Вольныя з вольнімі, роўныя з роўнымі" (да 450-годдзя падпісання Люблінскай уніі) — да 13 лістапада.
■ Выстава "Баўхаўс. Белы горад Тэль-Авіва" — з 29 кастрычніка да 12 лістапада.
■ Выстава "Захавальнікі памяці: музей і калекцыянеры" — з 31 кастрычніка.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычна руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг.". Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чвэрць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квест".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай

і музычнай культуры на беларускія землі"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". ■ Выстава "Сімвалы Беларусі ў мадэлях" (касцоўмы аўтарства Ніны Кавальчук (Масква) — да 10 лістапада.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава "Футбол — гульня мільянаў!" — да 24 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Святрлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
■ Выстава джаржарыўна-прыкладнага мастацтва "Модны вернісаж" — да 27 кастрычніка.
■ Выстава "Саларыс. Данатас Баніёніс" — з 1 лістапада да 8 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Вяртаючы час" прысвечаная 75-годдзю музея — да 31 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
■ Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
■ Гістарычны квест "Тямніцы і загадкі палаца Радзівілаў".

Па папярэдніх заяўках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.
■ Выстава работ Міхаіла Карпука "Беларускі культурны ландшафт" — да 12 лістапада.
Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квест "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Казаньку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дваіх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракачо".
■ Квест "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фоталяпоўка.

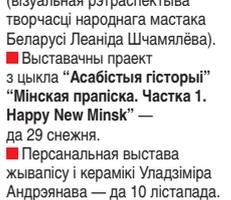
ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатрылізаваныя прадстаўленні ваводзе беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Тямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Вішаванне ад музея, фотасясіі "У дзень вяселля — у музей".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка

ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчыкі і лётчык", галарграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўны музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
■ Выстава "Душой я вольны чалавек" (да 110-годдзя прыезду Янкі Купалы ў Санкт-Пецярбург) — да 5 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
■ Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу"

(візуальнае ратраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.
■ Персанальная выстава жывапісу і керамікі Уладзіміра Андрэянава — да 10 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выстава жывапісу Аніты Мелдэра (Латвійская Рэспубліка) "Летнія апавяданні" — да 17 лістапада.
■ Выстава "Арт-выпуск" — да 3 лістапада.
■ Выстава "Арт-упакоўка" — да 27 кастрычніка.
■ Выстава "Дамісія штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарыды-лабраціны сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."
■ Выстава "Вобразы Мінска" — да 3 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртаецца па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе + 375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані + вазок; каліска + брычка; карэта + вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне палавіцкіх абразоў вяраславаў" — да 27 кастрычніка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ М'СТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава твораў народнага майстра Волгі Palunisy "Мая адкрытая выцінанка" — да 10 лістапада.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя:
■ "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малючкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ
ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Выстава "Военскі салон з Белгаспрамбанкам" — да 3 лістапада.
■ Выстава фотаработ Сяргея Брушко "Змена" — з 31 кастрычніка да 19 лістапада.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 26 кастрычніка — "Тоска" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Дырыжор — Андрэй Галануа.
■ 27 — "Бахчысарайскі фантан" (балет у 2-х дзеях) Б.Асаф'ева. Пачатак аб 11-й і 18-й.
■ 27 — Канцэрт "Сэрца, табе не хочацца супакоі" (вечары з "Серенадамі"). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
■ 29 — "Лютучы мыш" (аперэта ў 3-х дзеях) І.Штрауса. Дырыжор — Іван Касцяхін. Прэм'ера.
■ 30 — "Спартак" (балет у 3-х дзеях) А.Хачатуряна. Дырыжор — Мікалай Калядка.
■ 31 — "Мадам Батэर्फіль" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Дырыжор — Андрэй Галануа.

■ 1 лістапада — "Рамза і Джульета" (балет у 3-х дзеях) С.Пракоф'ева. Дырыжор — Андрэй Галануа.
■ 2 — "Доктар Айбальт" (опера ў 2-х дзеях) М.Марозавай. Дырыжор — Іван Касцяхін. Пачатак а 12-й.
■ 2 — "Баядэрка" (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Дырыжор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
Гастролі Дзяржаўнага маладзёжнага драматычнага тэатра "3 вуліцы Рух" (Кішынёў, Малдова)
■ 26, 27 кастрычніка — "НеЖик" (музычная казка) А.Багачовай. Пачатак а 12-й.
■ 26 — "Кветкі для Элджэрона" (драма) Д.Кіза.
■ 27 — "Падам...Падам..." (пластычная драма пра Эдыт Піаф) І.Грыншлун.
■ 28 — "Усё нармальна" (драма) У.Хмель.

Праект РТБД і Цэнтра беларускай драматургі.
■ 29 кастрычніка, 2 лістапада — "Сірожа" (жыццё ў дзюках эпоха) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.
■ 30 — "Білет на брэсцкі цягнік" (тролінг у адной дзей) В. Каралёва. Прэм'ера.
■ 31 — "Тры Жызэллі" (драма) А.Курэйчыка.
■ 1 лістапада — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКОГО ТЭАТРА "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 26 кастрычніка — "Вясёлы Дарафей" (інтэрактыўная казка).
■ 27 — "Асяжарожа, Соня!" А.Усачова. Пачатак спектакляў аб 11-й.
■ 1 лістапада — "Нататкі вар'ята" (фантазмагорыя ў 2-х дзеях) М.Гоголя. Пачатак у 18.30.